

ULUSLARARASI ANTEP-HALEP VAKIFLARI SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ

أوقاف عينتاب – حلب

Waqfs in Ayntab & Aleppo

Cilt: III

Sempozyum Koordinatörü:
Yrd. Doç. Dr. İsmail ALTINÖZ

İstanbul, 2014

ULUSLARARASI ANTEP-HALEP VAKIFLARI SEMPOZYUM BİLDİRİLERİ

أوقاف عينتاب – حلب
Waqfs in Ayntab & Aleppo

Cilt: III

21-22 Aralık 2009 Gaziantep/TÜRKİYE-21-22 December 2009 Gaziantep/TURKEY

23-24 Aralık 2009 Halep/SURİYE-23-24 December 2009 Aleppo/SYRIA

Sempozyum Koordinatörü:
Yrd. Doç. Dr. İsmail ALTINÖZ

İstanbul, 2014

00113174

ULUSLARARASI ANTEP-HALEP VAKIFLARI SEMPOZYUM BİLDİLERİ

أوقاف عينتاب – حلب

Wagfs in Ayntab & Aleppo

Cilt: III

Bu kitap Gaziantep Üniversitesi
ve Gaziantep Vakıflar Bölge
Müdürlüğü ortak yayımdır.

SEMPOZYUM YÖNETİMİ

Sempozyum Koordinatörü

Yrd. Doç. Dr. İsmail ALTINÖZ

Sempozyum Eş Başkanları

Prof. Dr. M. Yavuz COŞKUN

Prof. Dr. M. Nizar AKİL

Yusuf BEYAZIT

Prof. Dr. Ahmed KADDUR

Gaziantep Üniversitesi Rektörü

Halep Üniversitesi Rektörü

Başbakanlık Vakıflar Eski Genel Müdürü

Halep Vakıflar Müdürü

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halil İNALCIK

Prof. Dr. Bahaeddin YEDİYILDIZ

Prof. Dr. Feridun M. EMECEN

Prof. Dr. Mehmet İPŞİRLİ

Prof. Dr. Abdülkadir ÖZCAN

Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK

Prof. Dr. Mehmet ÖZKARCI

Prof. Dr. Ahmet ARSLAN

Prof. Dr. Orhan KILIÇ

Prof. Dr. Ömer DEMİREL

Prof. Dr. Hüseyin ÖZDEĞER

Prof. Dr. Said ÖZTÜRK

Prof. Dr. Mehmet ALPARGU

Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI

Prof. Dr. Yusuf HALAÇOĞLU

Prof. Dr. Fikret SARICAOĞLU

Prof. Dr. Mehmet İPÇİOĞLU

Prof. Dr. Bilgehan PAMUK

Prof. Dr. Salim AYDÜZ

Prof. Dr. Mustafa GENCER

Prof. Dr. Mustafa GÜLER

Doç. Dr. Akif KİREÇÇİ

Yrd. Doç. Dr. Hülya CANBAKAL

Dr. Nazif ÖZTÜRK

Bilkent Üniversitesi

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Eski Başkanı

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Fatih Üniversitesi

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Fırat Üniversitesi

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Gaziantep Üniversitesi

Fırat Üniversitesi

Tunceli Üniversitesi

İstanbul Üniversitesi

Yıldız Teknik Üniversitesi

Sakarya Üniversitesi

Erciyes Üniversitesi

Gazi Üniversitesi (Emekli)

İstanbul Üniversitesi

Necmettin Erbakan Üniversitesi

Gaziantep Üniversitesi

Manchester University

Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Afyon Kocatepe Üniversitesi

Bilkent Üniversitesi

Sabancı Üniversitesi

Vakıflar Genel Müdürlüğü

Düzenleme Kurulu

İsa GÜVEN

Doç. Dr. H. İbrahim YAKAR

Yrd. Doç. Dr. İsmail ALTINÖZ

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZPAY

Gaziantep Vakıflar Bölge Müdürü

Gaziantep Üniversitesi

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Gaziantep Üniversitesi

Sempozyum Sekreteryası

Doç. Dr. H. İbrahim YAKAR

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZPAY

Tashih ve Redaksiyon

Yrd. Doç. Dr. İsmail ALTINÖZ

İdare Merkezi

Adres Üniversite Bulvarı P.K. 27310 Şehitkamil / Gaziantep, TÜRKİYE

Tel: +90 342 360 1200 & +90 342 317 10 00 Faks +90 342 360 10 13

bilgi@gantep.edu.tr - www.gantep.edu.tr

Yayın Tarihi:

Eylül, 2014

Grafik Tasarım

Mehmet KAMAN

Ctp - Baskı ve Cilt

Mavi Ofset

İÇİNDEKİLER

- I **SUNUŞ**
Prof. Dr. M. Yavuz COŞKUN
- V **TAKDİM**
İsa GÜVEN
- VII **ÖNSÖZ**
Yrd. Doç. Dr. İsmail ALTINÖZ
- 1 **VAKIF SİSTEMİ, GEÇMİŞ VE GÜNÜMÜZ ARASINDA VAKIF KANUNLARININ GELİŞİMİ**
Abdulkadir Hatip El-Hasenî
- 17 **VAKIFLARIN MEZHEPLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: “Örnek Olarak Halep Şehri”**
Dr. Abdulkadir Muhammed Hüseyin
- 31 **OSMANLI DÖNEMİNDE HALEP’TE VAKIFLARIN GELİŞİMİ: DUKAGİN MEHMED PAŞA VAKIFLARI**
Abdülmun’im Zeynuddin
- 43 **BÂB BÖLGESİNDEKİ OSMANLI VAKIFLARI**
Adnan Mamu
- 51 **AHMEDİYE MEDRESESİ**
Ahmed Kâtibî
- 73 **HALEP ŞABANİYE MEDRESESİ**
Dr. Abdüsselam Râgıb
- 85 **OSMANLI DÖNEMİNDEN GÜNÜMÜZE KADAR HALEPTEKİ İSLAMÎ VAKIF KÜTÜPHANELERİ**
Mahmud Fahurî
- 91 **HALEP’TE HÜSREVİYYE TEKKESİ VAKIFLARI**
Dr. M. Lemya Câsir
- 105 **HALEP VAKIF BİNALARININ YENİDEN ETKİNLEŞTİRİLMESİ: ŞERAFİYYE MEDRESESİ ÖRNEĞİ**
Dr. Mahmud Mısırî
- 115 **SURİYE’DE VAKIFLAR İDARESİ: AKTÜEL PROBLEMLER VE ISLAH TEKLİFLERİ**
Dr. Mahmud AKKÊM
- 121 **HALEP VAKIF KÜTÜPHANESİ: TARİHİ, KAYNAKLARI VE YENİDEN CANLANDIRILMASI**
Hasan Safiyyüddin
- 137 **HALEP ŞEHRİNDEKİ VAKFEDİLMİŞ ASTRONOMİ ALET VE ENSTRÜMANLARI TARİF-NİTELEME VE DEĞERLENDİRME**
Dr. Mühendis Celaleddin HANCI
- 157 **İNTERNET AĞINDA VAKFEDİLMİŞ DİJİTAL KÜTÜPHANELER VE HALEPTEKİ VAKIF KÜTÜPHANELERİNDE BUNDAN YARARLANMA İMKÂN LARI**
Dr. İbrahim Abdullah SALKINÎ

SUNUŞ

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e tevârüs eden vakıf şemsiyesi altında “arasta-bedestenler (pasajlar ve çarşılar), imarethâneler, bimarhâneler (akıl hastaneleri), hastaneler, hamamlar, hanlar, kervansaraylar, çeşmeler, sebiller, kütüphaneler, medreseler, mektepler ve benzeri yardım ve eğitim kurumları bulunuyordu. Tüm bu kurumlar ülkenin gelişmişlik ve refah düzeyini gösteren eğitim, kültür, bayındırlık, sağlık ve sosyal yardım hizmetlerini ifâ ediyordu. Osmanlı döneminde vakıfların el atmadığı saha yok gibidir. Çevrenin temizlenmesi, kuş evlerinin yapılması, fakirlere, dullara, öksüzlere borçlulara para yardımı yapılması, öğrencilere elbise yemek barınma yeri temin edilmesi, evlenecek fakir kızlara çeyizlik hazırlanması vb. vakıf hizmetleri arasındadır.

Osmanlı sistemi içinde köklerini İslam Hukuku'ndan alan vakıflar, birer kamu kurumu olarak devlet kuruluşları içinde düzenlenmişti. Osmanlı döneminde vakıfların gelişmesinde en önemli husus vakıfların bir devlet politikası olarak çok yönlü teşvik edilmesidir.

Tarihimiz bizlere vakıflar dediğimiz bu önemli tarihi medeniyet unsurunu ortaya çıkarmıştır. Ortak kültürü ve ortak tarihi, ortak yaşam biçimlerini benimsemiş iki şehir arasında kültürel mirasımıza sahip çıkmak önem arz etmektedir. Vakıflar geçmişle gelecek arasında köprü kurarlar. Mazi ile hâli birleştirirler. Kültür hayatımızda önemli etkileri bulunan tarihi, kültürel ve sanatsal maddi ve manevi değerleri araştırmak, sosyal ve pozitif bilimlerdeki gelişmeleri izlemek üniversitelerin, diğer kurum ve kuruluşların hizmet anlayışının en önemli unsuru olmalıdır.

Türkiye - Suriye işbirliği programı kapsamında Gaziantep Üniversitesi olarak önemli projelere imza attık. Bu önemli projelerden bir tanesi de bu Uluslararası Antep-Halep Vakıfları Sempozyumu adlı kitap çalışmasıdır.

Bu sempozyumda emeği geçen Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğüne, Gaziantep Vakıflar Bölge Müdürlüğüne, Gaziantep Valiliğine, Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanlığına, Şehitkâmil Belediye Başkanlığına, Üniversitemiz Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığına ve Gaziantep Sanayi Odasına desteklerinden dolayı teşekkür ediyor, bu sempozyumun düzenlenmesinde emeği geçen İsmail Altınöz'ü ve tarih bölümü çalışanlarını yürekten kutluyorum.

Prof. Dr. M. Yavuz COŞKUN
Gaziantep Üniversitesi Rektörü

TAKDİM

Pek çok şehrimizi ve Gaziantep’i “tarih ve kültür” şehri yapan Vakıf Medeniyeti, ona hizmet edildiği ölçüde insanlığa hizmeti artan bir kuruluştur. Osmanlı’dan günümüze kadar süregelen “yardımlaşma ve dayanışma” kültürünün kurumlaşmış hali olan Vakıf Medeniyeti’ni tanıtmak ve daha da görünür kılmak üzere kültürel alanda da etkinliğimizi sürdürmekteyiz.

Büyük özveri isteyen bir kuruluşun yönetimini üstlenen Vakıflar Genel Müdürlüğü olarak vakıflarımızın amacına uygun biçimde hizmet görecekları ortamı hazırlamak kadar topraklarımız üzerinde bulunan taşınır ve taşınmaz eşsiz kültür varlıklarını koruma ve onarmayı büyük görev addediyoruz. Bunları birer kültür mirası olarak geleceğe aktarımını sağlamak, yılların getirdiği yorgunluk ve doğa koşulları yüzünden yıpranan mimari varlıklarımıza karşı en önemli görevimizdir. Çoğunluğu vakıf olan anıtsal kültür varlıkları sayesinde şehirlerimizin yüzü gülmektedir. Bu açıdan bakıldığında Gaziantep, zamana direnen Vakıf kültür varlıkları sayesinde “tarih ve kültür” şehri haline dönüşmektedir.

Vakıflar, hayatın her noktasına ulaşan hizmet alanlarını ve hizmetlerin yürütüldüğü “imaret, medrese, camii, şifahane” gibi tarihten gelen kültürel ve estetik zenginliğimizin en önemli yapıtlarını miras olarak bırakmıştır. Bu mirasla birlikte yüzlerce ciltlik vakıf külliyyatıyla ve on binlerce sayfalık vakfiyelerle de toplumsal belleğimizin önemli bir kısmını oluştururlar. Vakıf külliyyatına böyle Uluslararası Antep-Halep Vakıfları Sempozyumu düzenlemenin mutluluğunu yaşıyoruz.

Vakıfların günümüzde restorasyonlar, yatırımlar, yardımlar ve burslar yoluyla şehrin kültür, tarih ve toplumsal yapısına olan katkısının yanında sergi, konser, panel ve sempozyum gibi şehir hayatına Vakıf Medeniyeti’nin izlerini bırakacak etkinlikleri eklemeyi önemli bir görev olarak kabul etmekteyiz.

Gaziantep Üniversitesi, Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, Gaziantep Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Halep Üniversitesi, Halep Vakıflar Müdürlüğü işbirliğiyle 21 – 24 Aralık 2009 tarihleri arasında başarıyla gerçekleştirilen Uluslararası Antep-Halep Vakıfları Sempozyumu’na Türkiye, Suriye ve diğer ülkelerden 120 araştırmacı ve akademisyen katkı sağlamışlardır. Bu sempozyum, araştırmacı ve akademisyenlere her iki şehrin yaptığı başarılı ev sahipliğiyle, yoğun bir programla gerçekleştirildi. Bu sempozyumla Osmanlı coğrafyasında yer alan Antep ve Halep’teki vakıf varlığının bilimsel olarak ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Vakıflar Genel Müdürlüğümüz tarafından bu program sürecince açılan “Vakıf Eserleri Fotoğrafları Sergisi” ile “Osmanlı Döneminde Antep – Halep Vakıfları Sergisi” her iki şehirde de büyük bir ilgi görmüştür.

Osmanlı döneminde Gaziantep ve komşusu Halep arasındaki çok kuvvetli bağların aslında hiç kopmadığı, benzer mimari ve kültürel dokulara sahip oldukları -başta vakfiyeler olmak üzere- tarihsel kaynaklara atıfta bulunan bu sempozyum bilimsel çalışmalar ile yeniden gözler önüne serilmiştir. Şehir yaşamında hissedilen bu ortak kültürün izleri, Osmanlı döneminde Halep ve Gaziantep'te kurulan Vakıflarda görülebilmektedir. Bu çalışmanın bu alandaki yeni araştırmalara kaynak teşkil edeceği kanaatindeyim.

Türk toplumunun en eski ekonomik, sosyal, dini ve hukuki kurumları olan Vakıfların, bugün de; insanlar arasında yardımlaşma, karşılıklı sevgi ve saygı hislerini geliştirmeğe katkısı sürmektedir. Uluslararası Antep-Halep Vakıfları Sempozyumu adıyla yayımlanan bu kitabın, bu yardımlaşma kültürünün tanıtılmasına ve daha nice bilimsel çalışmalara kaynaklık edeceği düşüncesindeyim.

İki kardeş şehri yeniden buluşturan ve Uluslararası Antep-Halep Vakıfları Sempozyumu'nu birlikte organize etmemize vesile olan Gaziantep Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. M. Yavuz Coşkun'a; sempozyumun her aşamasında emek, çaba ve desteklerini esirgemeyen Düzenleme Kurulu üyeleri Sayın Doç. Dr. H. İbrahim Yakar, Sayın Yrd. Doç. Dr. İsmail Altınöz ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Ahmet Özbay'a; bu sempozyuma bilimsel çalışmalarıyla destek veren tüm araştırmacı ve akademisyenlere ayrıca Vakıflar Bölge Müdürlüğü personeline teşekkürlerimi sunuyorum.

İsa GÜVEN

Gaziantep Vakıflar Bölge Müdürü

ÖNSÖZ

Vakıf müessesesi maddî bir karşılık beklemeden başkalarına yardım etmeyi kendisine ulvî ve fevkalâde bir görev addeden bir medeniyet düşüncesinin ürünüdür. Vakıflar yüzyıllardan beri İslam ülkelerinde büyük bir ehemmiyet kazanmış, sosyal ve ekonomik hayat üzerinde derin tesirler icra etmiş olan dînî ve hukûki müesseselerdir. Daha sonraki İslâm devletlerinde de devam eden bu gelenek Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı Devleti'nde de devam etmiştir. Türk-İslâm Devletlerinde mükemmel bir şekilde uygulama alanı bulan bu teşekkül çok güzel sosyal hizmetlerin gerçekleşmesine vesile olmuştur.

Elinizdeki bu kitap 21-24 Aralık 2009 tarihleri arasında Gaziantep Üniversitesi, Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü-Gaziantep Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Halep Üniversitesi ve Halep Vakıflar Müdürlüğü İşbirliği ile düzenlenen Uluslararası Antep-Halep Vakıfları Sempozyumu neticesinde ortaya çıkmıştır. Bu sempozyum 21-22 Aralık 2009 tarihinde Gaziantep ve 23-24 Aralık 2009 tarihinde ise, Halep'te gerçekleştirilmiştir.

Türkiye-Suriye arasındaki bölgelerarası işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla başlatılan tarih, kültür, bilim, sanat, ticaret ve sanayi alanındaki gelişmelere katkıda bulunmak düşüncesiyle böyle bir çalışma tertip edilmişti.

Birinci Dünya Savaşının sonunda gâlip devletlerce 1918 yılında çizilen sınırlar Suriye ve Türkiye'yi birbirinden o kadar uzaklaştırdı ki, geçmişten günümüze Türk kültüründe hâlâ kullanılmakta olan "**Halep oradaysa arşın burada**" vb. deyimler kaldı.

Ancak, aradan 90 yıl geçtikten sonra aynı kültüre mensup insanların bu ayrılığı sona ermeye başladı. Burada her iki ülke halkının ve yönetimlerinin katkısı büyüktür.

İkinci Dünya savaşını yaşayan Avrupa, oluşturduğu Avrupa Birliği projesi ile dünyaya örnek bir dolaşım ve işbirliği örgütü kurmuştur. Bu proje sadece malların ve insanların serbest dolaşımını içermiyor, aynı zamanda ticaretin, fikirlerin, entelektüellerin ve yatırımcıların serbest dolaşımını anlamına geliyordu. Bütün bu çabalar birlik üyesi ülke insanların ve insanlığın barış ve huzur ortamında yaşaması, düşünmesi, üretmesini sağlamaya yönelikti. Bu yolda çalışan ticârî, siyâsî, kültürel aktörlerin birbirleriyle karşılıklı etkileşimi ve ortaya çıkardığı katma değer önündeki tüm engeller kaldırıldı.

İşte Türkiye-Suriye ve diğer komşu ülkelerin birbirleri arasındaki işbirliklerinin arttığı bir dönemde bu sempozyum tertip edildi. Avrupa Birliğinin kendisi ve akademik değişim programı *Erasmus* neden Türk ve Arap ülkeleri ve bilim insanları ile öğrencilerinin bölgedeki serbest dolaşımı için bir model olmasın? Birbirine tarihi, coğrafi, dînî, sosyal ve kültürel olarak yakın bağları olan halkların birlikte kazanacakları

paylaşımlar neden teşvik edilmesin? Bölge üniversitelerinin birlikte geliştirecekleri değişim programlarından neden gençler ve ortak gelecek faydalanmasın? Antep-Halep, İstanbul-Şam neden kardeş şehirler olmasın?

Bu bağlamda her ortaklıkta ve dostlukta iki tarafın bulunduğu düşüncesinden hareketle siyâsî ve ticârî ilişkilerle birlikte, bilimsel ve kültürel iletişim kanallarının açık tutulması her iki tarafın özenle desteklemesi gereken bir ödev olarak karşımızda durmaktadır.

Büyük Selçuklulardan Osmanlılara ve oradan da Türkiye ve Suriye Arap Cumhuriyetleri dönemine gelinceye kadar devlet adamları, önemli şahsiyetler ve aileler ülkenin her tarafında medreseler, imaretler, mektepler, yollar, köprüler, kervansaraylar ve hastaneler yaptırmışlar, bunların masraflarını karşılamak üzere de vakıflar kurmuşlardır. Toplumun ihtiyacı olan eğitim, sağlık, kültür, sanat ve imâr faaliyetlerinin tamamına yakını devletin kasasından hiçbir şekilde para harcamadan bu vakıflar yoluyla gerçekleştirilmekteydi.

Bölgede insan haklarından çevreye, eğitimden sağlığa varıncaya kadar yüzlerce vakıf kurulmuştur. Bunlara ilâve olarak hayvan haklarını korumak amacıyla hayvan vakıfları kurulmuş olup, bunlara mimârî yapıların sırtlarında yer alan kuş-saraylar güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Osmanlı Devleti'nde öksüz, yetim ve muhtaçlara, cüzzamlılara, körlere, dilsizlere, köle ve cariyelerin azâd edilmesi, öksüz kızlara çeyiz verilmesi, ticaretle işi bozulanlara yardım edilmesi, harp ve kıtlık durumlarında erzak depolanması vs. gibi amaçlar için vakıflar kurulduğu bilinmektedir. Bunlara paralel bir şekilde kurulan Avârız vakıfları da bazı köy ve mahallelerde hayır sahipleri tarafından toplanan gelirleri, fakirlerden vefat edenlerin kefenlenmesine ve hastalanıp iş, güç ve kazançtan âciz kalanların beslenme, geçim ve tedavilerine, köy ve mahallenin kuyu ve çeşmeleri ile su yollarının tamirine sarf olunmak üzere kurulan vakıflar bulunmakta idi.

Osmanlı Devleti'nde vakıf kurma sosyal politika haline getirilerek sürekli olarak teşvik edilmiş, gerekli hukûki düzenlemeler yapılmıştır. Bunlar Sosyal Yardım Müesseseleri olarak topluma hizmet vermişlerdir. Osmanlı Devleti tam bir vakıf medeniyetidir. Toplumun ihtiyacı olan her alanda yüzlerce vakıf kurulmuş din, dil ve ırk ayrımı gözetmeksizin insanlığın hizmetine sunulmuştur. Osmanlı Devletini Osmanlı yapan değerlerin başında vakıf sistemi gelmektedir.

Böyle bir uluslararası sempozyumu gerçekleştirmekle Türkiye ve Suriye akademisi ve kurumları bölgenin ve bölgede yaşayan halkların ortak müesseselerinden olan Vakıf konusuna ilgilerini göstermişlerdir. İkinci bin yılın ilk 10 yılında Türkiye ile Suriye arasında geliştirilen iktisadi, içtimai, sosyal, kültürel faaliyetler her iki ülkenin gelişmesine büyük katkılar sağlamıştır.

Ancak etle tırnak misali Antep ile Halep'in her anlamda tarih boyunca ayrılmaz bir bütün olduğu gerçeğinden hareketle, tarihin bize vermiş olduğu sorumlulukları yerine getirmek suretiyle geleceğe dönük ümitlerimizi koruyabiliriz.

Ancak, tarihin ne garip cilvesidir ki; 2009 yılında gerçekleştirmiş olduğumuz bu uluslararası Antep-Halep Vakıfları Sempozyumunun bitiminden iki yıl sonra Suriye'de patlak veren iç karışıklık durumu bu tabloya gölge düşürmüştür. İki kardeş halk böylesine güzel bir fırsat yakalamış iken, maalesef bu güzel tabloya kan ve gözyaşı damgasını vurmuştur. Özellikle Osmanlı döneminde Antep ve Halep'teki vakıf eserlerini konu alan bu sempozyum her iki şehirdeki vakıf eserlerinin bilim dünyasına tanıtılmasına büyük katkı sağlamıştır. Ancak, Türkiye'nin hemen yanı başında cereyan eden bu savaş durumunun insanları perişan ettiği gibi Halep'teki diğer târihî yapılar ile birlikte vakıf eserlerini de perişan etmiştir.

Bu târihî eserler hakkında bilgilerin yer aldığı bu eser, tarihe bir not düşmenin yanında bir teselli kaynağı olarak kalacaktır. Üç cilt halinde basımı gerçekleştirilen bu çalışmanın birinci cildi Antep Vakıfları, ikinci cildi Halep Vakıfları, üçüncü cildi ise; bu iki şehrin vakıfları ile ilgili olarak yapılan Arapça çalışmaların Türkçe tercümelerinden oluşmaktadır. Bu kitaplar ile geleceğe miras olarak bırakılan vakıf eserler hakkındaki bilgiler konuya ilgisi olan kesimlere sunulmaktadır.

Savaşın diğer bir üzücü tarafı ise, 2009 yılında Antep ve Halep'te yapılan Uluslararası Antep-Halep Vakıfları Sempozyumuna bilimsel metinleri sunan Suriyeli meslektaşlarımızın çoğunun akıbetlerinden haberdar olamayışımız bizi üzmektedir. Belki de bu meslektaşlarımızın bir kısmı savaş nedeniyle aramızdan ayrılarak ahirete irtihal eylemişlerdir. Bu meslektaşlarımızdan hayatını kaybedenlere Cenâb-ı Allahtan rahmet, yakınlarına başsağlığı dileriz.

Netice olarak Uluslararası Antep-Halep Vakıfları Sempozyumu'nun gerçekleştirilmesinde Türkiye tarafında büyük katkıları bulunan başta Gaziantep Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. M. Yavuz Coşkun'a, Gaziantep Üniversite ile birlikte bu sempozyumu ortaklaşa düzenleyen Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürü Sayın Yusuf Beyazıt ve değerli ekibine ayrıca kıymetli çalışmalarlarıyla Gaziantep'teki vakıf eserlerinin gün yüzüne çıkmasını sağlayan ve Gaziantep'te vakıf bilincinin oluşmasına büyük emek veren Gaziantep Vakıflar Bölge Müdürü Sayın İsa Güven'e teşekkür ederiz.

Suriye kısmında her türlü meşakkate rağmen etkinliğin düzenlenmesinde büyük emeği geçen Halep Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. M. Nizar Akil'e ve Halep Vakıflar Müdürü Sayın Prof. Dr. Ahmed Kaddur'a ayrı ayrı teşekkürü borç biliriz. Bu sempozyumun akademik ayağının oluşturulmasında büyük katkıları bulunan ve Halep Üniversitesi'ndeki bilgi, beceri ve tecrübelerini bizimle paylaşan meslektaşım Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı Sayın Doç. Dr. H. İbrahim Yakar ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Ahmet Özpay'a teşekkür etmeyi bir vazife addediyorum. Ayrıca, sempozyumun her aşamasında desteklerini esirgemeyen Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih bölüm başkanı Sayın Prof. Dr. Bilgehan Pamuk'a şükranlarımı arz ederim. Aynı şekilde Uluslararası Antep ve Halep Vakıfları Sempozyumunun Antep ve Halep ayağında organizasyon kısmında bana yardımcı olan ve asistanlığımı yapan doktora öğrencim Adem Çalışkan'a ve sempozyum bildirilerinin kitap haline getirilmesi aşamasında tashih kısmında bana destek veren yüksek lisans öğrencim Abdullah Aydoğan'a teşekkür ederim.

Bununla birlikte sempozyum çalışmasının her aşamasında yardımlarını esirmeyen ve her türlü desteği sağlayan Gaziantep Valiliğine, Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanlığına, Şehitkâmil Belediye Başkanlığına ve Gaziantep Sanayi Odasına en içten teşekkürlerimizi sunarız.

Yurtiçi ve yurtdışından toplam 120 bilim insanının katılımıyla gerçekleşen bu sempozyum kuşkusuz hem Türkiye hem de Suriye açısından faydalı olmuştur. En azından Antep ve Halep'teki vakıflar bu bilimsel eser sayesinde gelecek nesillere aktarılabilirse amacına ulaşmış olacaktır.

Yrd. Doç. Dr. İsmail ALTINÖZ
Sempozyum Koordinatörü

İNTERNET AĞINDA VAKFEDİLMİŞ DİJİTAL KÜTÜPHANELER VE HALEPTEKİ VAKIF KÜTÜPHANELERİNDE BUNDAN YARARLANMA İMKÂN LARI¹

Dr. İbrahim Abdullah SALKINÎ

MUKADDİME

Elhamdülillahi Rabbi'l Âlemin vessalatu vessalamu âle eşrafi'l enbiyai ve'l mürselin seyyidina Muhammed'in ve alê âlihi ve sahibihi ecmâin

Teknoloji bugün hayattaki temel ilmî ihtiyaçlardan biri haline geldi. Kütüphaneler yavaş yavaş bilgi bankalarına dönüşecek. Bu da bilgisayarın² yardımıyla olacak. Klasik kütüphanelerin içinde dijital kütüphane mekanizmalarının uygulanmasıyla, kütüphaneler fiili olarak büyük bir bilgi bankasına dönüşmüş olur.

İslam ülkelerinin dışındaki ülkeler klasik kütüphane muhtevasının dijital arşivlenmesi sahasında öncüler de, Müslümanlar buna olan büyük ihtiyaçlarından dolayı dijital kütüphane sahasında öncüdürler. Hatta Müslümanlar özellikle de, ilmî çalışmalara hizmet sahasında öncü, büyük ve eşi benzeri olmayan bir adım kabul edilen dijital vakıf kütüphaneleri sahasında öncüdürler.

Burada bu sahadaki araştırmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Bunun önemi değişik yönlerdendir:

- 1- Müslümanların, üretilen bilginin islamî ve evrensel neticelerini toplayan büyük bir dijital kütüphanenin kurulmasında öncülük rolü olması,
- 2- Bu kütüphanenin arama ve bilgilere ulaşmada yüksek performansı ile öne çıkması,
- 3- Halkın bundan istifade edebileceği, ilim adamlarının ise; bu kütüphane aracılığıyla bilimsel materyalden mümkün olan en büyük kısmına muttali olacağı sunum ekranlarına sahip bu türden bir kütüphaneye olan ihtiyaç,
- 4- İslam ümmetinin genel olarak ilmî vakıf sahasında özelde ise; dijital bilgi sahasında öncü olarak kalması,
- 5- Müslümanların ilmî yolculuğunda bu çalışmanın (hız ve içerik olarak) temeyyüz etmesi. Bu, Müslümanların ilimde evrensel öncülükleri için bir garantidir.

ARAŞTIRMANIN HEDEFİ:

Olgun ve tam bir dijital kütüphane inşa etmek için bilimsel yapının şekillendirilmesi.

Bilimsel yapı sözü, veri tabanı türleri ve kullanıcıya görünecek arama türleri gibi bilimsel yönle alakalı olanlar hariç program yapısını konumuzun dışına iter.

¹ Bu metin 21-24 Aralık 2009 tarihleri arasında düzenlenen Uluslararası Antep-Halep Vakıfları Sempozyumuna 23 Aralık 2009 tarihinde Halep'te Arapça olarak sunulan bildiri metninin Türkçe'ye terceme edilmiş halidir.

² *el-Mevsuati'l Arabiyye fi'l vesâik ve'l mektebât*, s.315.

ARAŞTIRMANIN ZORLUKLARI

1- Konu hakkında yeterli kaynakların bulunmaması. Bu da iki sebeptendir:

- Dijital kütüphanelerin genel olarak dünyada özellikle de İslam dünyasında yeni olması,
- Araştırma konum, sadece pratik yönü ele almaktadır. Bu da şu anda kütüphanelerde mevcut olan sistemden yararlanma imkânlarıdır. Bu pratik yön ise; teorik kaynaklara ihtiyaç duymaktadır.

2- İnternet üzerinde vakıf kütüphanelerinin azlığı.

Bu araştırma, ilmi çalışmaların korunması, bunlar hakkında araştırmaların yapılması ve programlanması sahasında, ardından başka çalışmaların gereken bir adımdır. Eğer hata yaparsam bu benden ve şeytandandır, kusurlarım olursa araştırmayı okuyanların bilgilerini e-mail adresime göndererek bunu düzeltmelerini rica ediyorum³. Eğer doğruları söylersem bu benim güç ve kuvvetimden değildir. Bu dinini ve şeriatını korumayı vaat etmiş olan Allah'tandır.

Ve Sallallahu ale seyyidina Muhammed ve ale elihi ve sahbihi. Ve ahiru da'vana eni'lhamdü lillahi Rabbi'l alemin

Dr. İbrahim Abdullah Salkinî

13-12-1430

30-11-2009

3 isalkini@gawab.com

ELEKTRONİK KİTAP KAVRAMININ ARAPÇA İSİMLENDİRMESİ

Kur'an'ı Kerim'de Allah'ın (cc.) şu sözü **كِتَابٌ مَّرْقُومٌ** (Merkum kitaptır, Mutaffifin: 9, 20) aynı vakitte hem ebrarın hem de mücrimlerin kitabının (amel defterinin) vasfı olarak zikredilmiştir. Bu ikisi muhteva olarak birbirine zıt kitaplardır. Dolayısıyla Allah'ın bu ayeti içeriğin değil kitap veya yazılışın vasfı olmalıdır.

Onun yazılışın vasfı olduğunu söyleyen görüş doğruya daha yakındır. Çünkü ra, kaf ve mim harfleri tek bir asıldır ve çizgi, yazım ve buna benzer şeyleri göstermektedir⁴. Dolayısıyla yazılışın niteliğinin kendisine delâlet etmesi asıl, yazılana delâlet etmesi ise; asıldan türetmedir.

Müfessirlerin sözleri de bunun dışında değildir. Râzi, Allah'ın bu ayetindeki müfessirlerin sözlerinin özeti olarak şöyle der: Bu konuda değişik manalar vardır. Bir tanesi: Merkûm, yani onda amelleri yazılmıştır. İkincisi: Katade şöyle der: “Onlar için kötü şeyler rakamlandı (yazıldı); yani onların cehenneme girmelerinin gerekliliği yazıldı”⁵. Üçüncüsü: Kaffal dedi ki: “Buradaki muradın, kitabın merkûm olması (işaretli) ihtimali vardır. Bir tüccarın, kıymetine binaen bir elbiseye işaret koyması (yazı veya logo vb.) gibi. Aynı şekilde fâcirin kitabı şakâvetini gösteren bir işaretle işaretlenmiştir”. Dördüncüsü: el-merkûm burada mühürlenmiş manasındadır. Vâhidî bu görüşün doğru olduğunu söyler. Çünkü mühür alamettir, dolayısıyla merkûm bir şeyin mühürlenmiş olarak isimlendirilmesi caizdir. Beşincisi ise; mana, elbisenin üzerindeki çıkmayan yazı gibi onlar hakkında sabit/değişmeyen bir kitap olmasıdır⁶.

Bu yönlerden birincisi nassın ihtimalinde değildir. “Yazılmış kitap” sözümüz nassın ihtimalinde olmayan zayıf bir ifadedir. Bunun “onların amelleri” sözüyle tahsis edilmesinin ise; ayetin tefsiri ile bağı yoktur ve ondan böyle bir şey anlaşılmaz.

Görünen şu ki- Allahu a'lem- ayetin tefsiri şu yorumlardan birinin dışına çıkmamaktadır.

- Gerçek mühür; bu kitabın üstünde açık bir işaret ve ikinci ve üçüncü yönde bahsedildiği gibi ebrarın mutluluğunun, facirlerin kötü durumunun göstergesidir.
- Mecazi mühür; beşinci yönde olduğu gibi bu, cennet ve cehennem ehlinin adetlerinde bir artırma olmaması ya da onlar için hazırlanan şeylerde bir artırma ve noksan olmamasıdır.
- Kaydın rakamî/işaretli/rakamsal/kodlanmış niteliğidir. Dolayısıyla ayetin, kaydın rakamî niteliği ile tefsir edilmesi- bugün gördüğümüz budur- tüccarın elbisenin üzerine bir yazı yazmasıyla tefsir edilmesinden doğruya daha yakındır.

Bu söylediğimiz, bir şeyi kaydetmede “merkum kitap” lafzının delalet ettiği daha güzel ve daha büyük bir sıfatın varlığına engel değildir. Biz bunu dünyada anlamamışızdır ve -Allahın izniyle-ahirette görünce manasını anlarız.

Arap özdeyişlerinde şöyle bir söz vardır: Suya yazı yazıyor, yani meselede o kadar büyük mahareti var ki yazının kalmayacağı yerlere bile yazıyor⁷.

4 İbn Fâris, *Makâyisu'l luğa*, 2/351.

5 Ebrar'ın kitabı hakkında yirmi özellik söylemiştir: “O kitap Ebrar'ın sevinmesini gerektirecek bir yazılı kitaptır, bu facirleri kötü hale sokan kitabın zıttıdır. Muhtevaya gelince (كتاب مرقوم) tanımının onun sıfatı olmasının doğru olmayacağını açıklamışım. Râzi “Kitab”ın tefsirinde iki tevil olduğunu” söylemiştir. Birincisi: Merkum kitapla kastolunan onların amellerinin kitabıdır. İkincisi: O iliyine konulmuş bir kitaptır ve onda Allah'ın onların için hazırladığı ikramlar ve sevaplar vardır. (Bkz. Râzi, *Et-Tefsiru'l Kebir*, 31/96)

6 Râzi, *Et-Tefsiru'l Kebir*, 31/93.

7 *Lisânu'l Arab*, 12/248.

Ayetin bahsedilen yönlerin hepsiyle birden tefsir edilmesine de bunların birbiriyle çelişkili olmamasından dolayı bir engel yoktur.

Sonra bu Allah'ın ilminde olan bir şeydir. Bizim onu bütün detaylarıyla manalarını ihata etmemiz ancak bizzat gördükten sonra olur. Allah'tan illiyyin cennetinde merkûm kitaba sahip olanlardan olmayı istiyoruz.

Sözün özü Kur'an'da كتاب مرقوم lafzının kitaplardan bir kitabın niteliğini belirlemek için mücerred olarak geçmesi ve bu lafzın bugünkü bilgisayarlardaki dijital programlama için kullanılan lafız arasındaki büyük benzerlik bugünkü elektronik kitaba verilecek en yakın Arapça ismin **el-kitabu'r-rakamî (Dijital kitap)** olmasını gerektirir. Arapça'da aralarındaki benzerliğe istinaden lafızları birbirinden türetmemiz câizdir.

Buna binaen, dijital kütüphane isimlendirmesi elektronik kütüphane isimlendirmesinden daha doğrudur.

İKİNCİ KONU:

DİJİTAL VAKIF KÜTÜPHANELERİNİN FAYDALARI VE ÖNEMİ

1- **Hız:** Dijital kütüphaneler müellif veya araştırmacının kaynaklardan çok hızlı bir şekilde verileri toplama, belgelendirme ve araştırma içinde ispatını sağlayan bir grup özelliklere sahiptir. Bu özellikler:

- Araştırma için sağlanmış vesileler yoluyla hızlı bir şekilde verilere ulaşma,
- Dijital kütüphaneler aracılığıyla verilerin belgelenme imkânı,
- Kopyalama ve yapıştırma yoluyla kartların ve çalışma kitaplarının içindeki verilerin tekrar yazılması ve dizilmesine gerek kalmadan ispat edilme imkânı,

2- **Var olan bilimsel malzemenin büyüklüğü**

3- **Depolama hacminin küçük yer kaplaması**

Bu özellik kütüphaneye hizmet eder ve kütüphanenin korunması için gerekli olan harcamaları pek çok yönden azaltır:

- Büyük odalar, depolar ve raflara ihtiyaç yoktur.
- **Korunmasının kolaylığı:** Bir kimsenin bundan onlarca yedek kopya alma imkânı vardır. Bunun dışında eğer bu bir vakıf kütüphanesine dönüştürülürse birkaç gün içinde milyonlarca Müslüman'ın eli altında olacaktır.
- **Taşıma Kolaylığı:** Flash bellek ve ara belleklerle taşınma imkânı. Aynı şekilde internet aracılığıyla gönderme ve yüklenme imkânı.

4- İlmî Araştırmaların Maddî Külfetlerinin Azaltılması

İslâmî kütüphanenin büyüklüğünü dikkate alarak, vakıf kütüphanelerinin bütçesi araştırmacının ihtiyaç duyduğu ilmî kaynakların harcamalarını kütüphane ziyaretçilerinden karşılamaktan ve birden fazla araştırmacıların aynı zamanda aynı kitaba ihtiyaç duyması halinde kitabın orijinal nüshalarını yeterli derecede sağlamaktan âcizdir.

Araştırmacının teorik çalışmalarında dijital kütüphane aracılığıyla yeterli bir kaynağa sahip olması vakıf kütüphaneleri ve şahısların bütçelerini araştırmalara ve sempozyum, konferans ve çalıştay gibi ilmî faaliyetlere yönlendirme imkânı sağlar.

Dijital vakıf kütüphanesi ücretsiz olması ve Allah'ın yanında ecir ve sevap kazanmanın mukaddimesi olarak öne çıkar.

5- Birçok Araştırmacı Aynı Anda Ondan İstifade Edebilir

Dijital kütüphanenin sahip olduğu yüksek esneklik, birçok kimsenin oradaki bilimsel materyalden istifade etmesini sağlar. Kütüphanenin içindeki bilgisayarların çokluğu ile faydalananların sayısı artar.

ÜÇÜNCÜ KONU:

METİN TABANLI (WORD) DİJİTAL KÜTÜPHANE VE PDF DOSYALARDAN OLUŞAN DİJİTAL KÜTÜPHANE ARASINDAKİ FARK

1- Arama Yapma İmkânı

Metin tabanlı dijital kütüphanelerde araştırma (arama-tarama) imkânı vardır. Fakat dijital kütüphanelerdeki PDF eserlerde araştırma yapma imkânı yoktur. Çünkü bilgisayarın yazılmış metinlerle muamele etme imkânı vardır fakat PDF'lerle muamele etme imkânı yoktur. Ancak bu, kopyaların sembollerini çözüp yazıya aktaracak yardımcı programlar vasıtasıyla olabilir. Bu programlar da aramayı değil sadece dönüştürmeyi gerçekleştirebilir ve hatalar fazladır.

2- Güvenilirlik

Metin tabanlı dijital kütüphane -her ne kadar yeterli olsa da- güvenilirlik noktasında bazı problemlere maruz kalmaktadır. Bunlar:

- Tek bir nüshaya itimat etmektedir: Şimdiye kadar basılı ve el yazması eserleri karşılaştırarak birlikte veren metin tabanlı bir dijital kütüphane çıkmamıştır. Mesela İmam Ahmed'in bazı nüshalarında geçen "Şâm" kelimesi bazı nüshalarda "Şe'm" olarak çıkmıştır. Dijitale aktarılan nüsha yazılı nüshaya uyularak diğer nüshalarla karşılaştırılmadan aynı şekilde aktarılmıştır.

Aynı şekilde metin tabanlı dijital kitap, ciltlerin rakamları ve sayfalarda tek bir nüshaya dayanmaktadır.

Pdf nüshalara (kopyalara) gelince; bunu kopya etme zahmetine katlananların çoğu tahkik edilmiş nüshaları kopya ederler. Dolayısıyla araştırmacı, nüshalardan karşılaştırmalı olarak istifade eder. Bazen de basılı nüshaların sayfa ve cilt karşılaştırmalarından istifade eder. Bazı yayınevleri kitapların dipnotlarına kitabın meşhur baskılarına uygun cilt ve sayfa sayılarını da koymaya başladılar.

- **Metin tabanlı kitap kopyalarında dipnotlar hazfedilmiştir**

Bu durum, kitapla birlikte bulunan tahkiklerinin ilmi faydalarının çoğunu zâyi etmektedir.

Bu dipnotlar pdf kitaplarda zâyi olmaz.

- **Kitapların tahrif edilmesi ve sahtecilik yapmaya daha uygundur.**

Metin tabanlı dijital kütüphanelerin programcılarının çoğu içeriğin değiştirilmesine izin vermektedir. Bu, basılı nüshalardaki ciddî basım hatalarının düzeltilmesi için yapılmıştır. Bu da herhangi bir şahsın kitabın muhtevasını değiştirip tekrar tedavüle sürmesine ve genel kütüphane içinde ağ sorumlusunun izni olmadan değiştirilmesine izin vermektedir. Bu türden bir sorunun düzeltilmesi ise; dijital kütüphanenin orijinal programlayıcısı veya profesyonel bir programcı olmadan mümkün değildir.

Pdf dosyalardan oluşan dijital kütüphanede ise bu önlenemez. Çünkü herhangi bir kullanıcı, dosyaları kilitleyebilir. Dolayısıyla başka bir kullanıcının muhtevayı değiştirme, kopyalama ve diğer bir şekilde dönüştürme ve içinden bir şeyi silme imkânı olmaz.

- **Metin Tabanlı Dijital Kütüphanede Matbaa Hataları Çoğtur**

Çünkü bunlar kitap metinlerinin dizilmesinde tarayıcılara ya da insanlar tarafından hızlıca yapılmış dizgilere dayanmaktadır. İki durumda da metinler kontrol edilmemiş ve dijital okumalar (tarama) sorumlusu veya dizgiyi yapanların kitapları dijital forma atarken yaptıkları hataların mesuliyetini yüklenmeleri için isimleri yazılmamıştır.

Bu pdf dijital kitaplarda yoktur. Çünkü o, tam bir şekilde basılı nüshanın güvenilirliğine sahiptir. Basılı nüsha, tahkikçiler ve yayımcının metnin dizgisinde bir kusur olması durumunda itibarlarının zarar göreceği korkusuyla, çoğunlukla yapılan tahkik şekilsel bir tahkik de olsa, genellikle kontrol edilmiştir.

3- HACİM

Metin tabanlı dijital kitabın hacmi pdf kitaptan çok daha küçüktür. Dolayısıyla metin tabanlı dijital kütüphane, internet ağlarının onlarla muamelesinde daha fazla esnekliğe sahiptir. Pdf kütüphaneler ise –nisbî olarak- ağ tarafından aktarması yapılırken ve açılırken daha fazla vakte ihtiyaç duyar.

4- FİHRİSTLEME

Kütüphanelerdeki word dosyalarının çoğu tasnif edilmiştir.

Pdf kitapların bir kütüphane içinde tasnif edilmesi ve toplanması ise şu ana kadar tamamlanmamıştır. Dosyalar ciltler arasında hâlâ dağınık vaziyettedir.

Fakat Şâmîle Kütüphanesi - bu metin tabanlı dijital bir kütüphanedir- son zamanlarda programına pdf kitap dosyaları eklemeye izin veren bir seçenek eklemiştir. Bu özellik pdf kitapları, word kitap tasniflerinin içine sokmaktadır.

Dijital word kitapların aşağıdaki sisteme uyularak metin şeklinde yazımı içeriğin fihristlenmesine yüksek derecede izin vermektedir:

Konu (metnin içeriğindeki mana): Genel, fikhî, usulî, akaidî vs.

İsim: Peygamber, sahabi, muhaddis, fakih, Tarihçi, Siyasetçi, doktor, yazar, şair, edebiyatçı, meşhur şahsiyetler.

Müfredat: Tahlilleri ile birlikte dilbilim müfredatı, fıkıh müfredatı, usulî, mezhebî, hukukî, siyasi, eğitimsel müfredatlar.

Konulu Metin: Kur'an, hadis, eser, şiir, kaideler (kozmojik, mantıkî, fikhî, usulî, sözler (söyleyenin bağlantısıyla birlikte)

Bunun dijital pdf kitaplarda yapılması mümkün değildir. Çünkü bilgisayar pdfnin çözümlenmesine izin vermez.

5- SUNUM ÜSLUBU:

Metin tabanlı dijital kütüphanede metnin sunumuna hâkim olma esnekliği (imkânı) bu kütüphanedeki bağlantıların çeşitliliğine izin vermektedir. Tek ekranda bir ayetin bütün tefsirleriyle bağlantısının yapılması, hadisin bütün tahricleri ve şerhleriyle, isimlerin bütün biyografileriyle, müfredatların onları açıklayan bütün kitaplarla bağlantısının kurulması gibi. Daha da ötesi sunum üsluplarında, metnin içeriğinin fihristlenmesinde yukarıda bahsettiğimiz çeşitlerine binaen değişik yöntemler kullanılabilir.

Bu işlemler, dijital pdf kütüphanesinde imkânsız değildir, fakat şu anda yapımı zordur; çünkü metin (word) ve pdf yazım şekillerinin birbiriyle bağlantısının kurulması işlemi hâlâ çalışma aşamasındadır. Gelecekte- inşallah- metnin pdf içindeki bir mevzuyla bağlantısının yapılması imkân dâhilindedir, dolayısıyla pdf kitaptaki mevzuya yönlendirmek için word dosyası halindeki kitaba konulan görünmeyen bir kaynak işaret yeterli olacaktır.

DÖRDÜNCÜ KONU:
İNTERNET AĞI ÜZERİNDE VAKFEDİLMİŞ EN BÜYÜK
VAKIF KÜTÜPHANELERİ HAKKINDA İNCELEME

Vakıf kütüphaneleri hakkında incelememde bunların en büyükleri ve en meşhurlarının iki tane olduğunu gördüm. Metin tabanlı dijital kütüphane- Şâmile Kütüphanesi- diğeri ise pdf dijital kütüphanedir.- PDF Vakfiye Kütüphanesi-

Aşağıda bu iki kütüphane ve Halep'teki vakıf kütüphanelerinde bunlardan faydalanma hususunda detaylı bilgiler vardır.

İlk Olarak: Şâmile Kütüphanesi
Kütüphane Hakkında Genel Bilgiler

Sürüm: 3.5

Web Adresi: www.shamela.ws.

Hacim: Zip çözüldükten sonra 14,8 gıgebayt

Kitap Sayısı: 6668. Bunlardan tekrarlar dolayısıyla tam olarak belirlenemeyen adet vardır.

Arama İmkânları:

Bu kütüphanede aşağıdaki belirli sahalarda metinsel arama yapılabilir

- 1- Müfredat (kelimeler) ve ibarelerle,
- 2- Kelimenin tam haliyle veya kelimenin ekleriyle,
- 3- Düzenli ve düzensiz bir şekilde,
- 4- Bütün müfredât ve ibâreleri arama imkânı veya herhangi bir ibâre ve müfredât araması.

Vakıf kütüphanelerinde Şâmile kütüphanesinden yararlanma yolları:

1- Son sürüm portable olmakla öne çıkmaktadır

Bu kelime programın kuruluma ihtiyacı olmadığını göstermektedir. Bu da programa, Vakıf Kütüphaneleri çevresinde kullanılması için daha fazla esneklik vermektedir. Bunlardan Bazıları:

- Windows sistemlerinin programlara karşı uyguladığı monopoli işlemlerinin aşılması. Bu ücretsiz bir program olmasından dolayı her çalıştırma sisteminde yeni bir izne gereksinim duymaz. Windows 95'ten 2007'ye kadar bütün sürümlerde çalışır.
- Ağ üzerindeki birden fazla kullanıcının Şâmile Kütüphanesini aynı anda kullanmasına imkân tanır. O, sunucudaki ortak bir disk veya ana cihaza yüklenir ve kütüphanenin içindeki diğer cihazlara çalıştırıcı dosya için kısa yollar konulur. Programın merkezi sistemle çalıştırılmasının bazı yönlerden faydası vardır:

- Programdan tek bir nüshanın yenilenmesiyle yetinilip cihaz sayısının defalarca yenileme yapılmasının tekrarlanmaması.
- **Programın kontrolünde esneklik.** Her kütüphanenin kendine has ilmî, teknik ve kontrol özellikleri vardır. Dolayısıyla kitabın orjinal nüshası sadece okuma için kalmaktadır. Ana bilgisayardaki kütüphane görevlisi tarafından yapılmadıkça herhangi bir değişiklik yapılamaz. O da sadece bir kopyanın değişimini yapacaktır. Bütün bu saydıklarımızdan daha önemlisi kütüphanenin kullanıcıların yaptığı bir abes işten dolayı kütüphanenin çökmekten korunmasıdır.
- Ağdaki her kullanıcının kendine has seçimleri ve araştırma alanları vardır. Her araştırmacının yaptığı çalışmalar veri uygulamasındaki bir dosyada her cihazın sabit diskinde korunacaktır.

2- Otomatik Yenileme İmkânı

Otomatik yenileme ikonuna (seçme işareti) bastıktan sonra otomatik yenileme penceresi açılır ve program otomatik olarak yenilikleri arar. Sonra internetteki sunucuda (server) kullanıcının önüne yeni kitapların listesi çıkar. Kütüphane sorumlusu bunlardan istediklerini seçer ve yine programın yükleme için tekrar sunmaması için istemediklerini reddeder. Ekranın köşesinde programın indirilmesi için programın son sürümünün rakamı görünür.

3- Araştırmacılara Has Özellikler

Her araştırmacının aşağıdakileri kaydetmesi mümkündür:

Araştırmanın alanlarını kaydetme: Bu özellik kütüphanenin büyüklüğüne rağmen çok faydalıdır. Araştırmacı kütüphanenin her kitabını belirleme ve aramanın tamamlanması için uzun müddet programı bekleme yerine, yine her arama yapmak istediğinde araştırma alanını kitap kitap belirleme yerine, belirlediği bir grup kitabı içeren arama alanı kayıtlaması mümkündür. Bu alan, bütün kayıtlı alanların görüldüğü listenin içinde arama penceresinin köşesinde her zaman görünecektir. Araştırmacının yapması gereken sadece arama yapmak istediği alanın yanına bir işaret koymaktır.

- Aramanın Sonuçlarını Kaydetme: Araştırmacı yaptığı aramaların listesini kaydedip istediği herhangi bir zaman tekrar onlara dönebilir.
- Program otomatik olarak kitaplardan kontrol edilenleri en yeniden en eskiye doğru kayıtlamaktadır. Araştırmacı daha önce baktığı bir sayfadaki önemli gördüğü bir bilgiyi hatırlarsa oraya döner. Zihnini bu bilginin kitabın hangi yerinde olduğunu hatırlamak için yormaz.
- Herhangi bir kitabın içine kaynak sal simgeler kayıtlayıp istediği vakitte oralara dönme imkânı vardır.
- Programın içindeki kitaplara yapılan yorumları kaydetme ve silme özelliği

4- Pdf Dosyalarına Bağlanma İmkânı

Bu özellik ile araştırmacı geçmiş konuda bahsedilen güvenlik problemlerini aşmaktadır. Program (kitapla uyumlu pdf kopyaya bağlantısı yapıldığı zaman) araştırmacının Şâmile kütüphanesinde bulduğu pdf kopyadaki asıl sayfaya dönebilmesiyle temeyyüz etmektedir.

İkincisi

Pdf Kitaplar Vakıf Kütüphanesi

Kütüphane Hakkında Genel Bilgiler:

Website Adresi: www.waqfeya.com

Kitap Sayısı: Bilinmiyor

Tanımlama: Diğer sitelerdeki kitaplarla bağlantılara ilave olarak PDF formatında büyük bir sayıda kitap içeren bir sitedir.

Vakıf Kütüphanelerinde “PDF Kitaplardan Oluşan Vakıf Kütüphanesinden” Faydalanma Yolları:

Vakfiye Kütüphanesi yüksek süratli bir internet bağlantısı içermekle birlikte, bu siteden faydalanmak zordur. Çünkü çoğunlukla dosyaların hacimleri çok büyüktür. Aynı şekilde bazı bağlantılarda çok yavaştır. Bazı kitapların sunucuları kötüdür, yükleme programlarını desteklememektedir. Ondan yapılan yüklemeler sunucunun mekânının değişmesi sebebiyle çok kesintiye uğramaktadır.

Bu yüzden bu dosyalar onlardan en büyük faydayı elde edebilmek için bir grup işleme ihtiyaç duymaktadır. Bunlar:

- 1- İnternet ağından kitapların tam olarak yüklenmesi,
- 2- Dosyaların, kullanıcının başka bir dosya veya cdye kaydedemesi, basamaması, kopyasını alamaması veya herhangi bir şekilde işlem yapamaması için kilitlemesi,
- 3- Kitapların vakıf kütüphanesinde ana cihaza veya sunucuya yüklenmesi,
- 4- Sadece okunması kaydıyla birlikte bu dosyaların olduğu diskin ortak kullanıma açılması,
- 5- Her kitabın yanına bir yan fihristin çıkarılması. Bu, kitabın başlıkları arasında dolaşmayı kolaylaştırır. Özellikle de birkaç ciltten oluşan kitaplarda,
- 6- Kitapların sayısının çokluğu dikkate alınarak araştırmacının kolayca ulaşabilmesi için kütüphane, ciltlerin içinde fihristleme ve tasnife ihtiyaç duymaktadır.
- 7- Kütüphanenin en ideal kullanımı word dosyaların pdf dosyalara uyumlu olduğu bir dijital metin tabanlı kütüphaneye bağlantısının sağlanmasıdır. Şu ana kadar “Şâmile Kütüphanesi” dışında bu özelliği veren bir program yoktur.

Bu yapıldığında pdf kütüphanesinde metin tabanlı (word) kütüphanenin bütün özelliklerinden faydalanmak mümkün olur. Bunlar aşağıdaki şekildedir:

- 1- Pdf kitaplarının Şâmile Kütüphanesindeki mevcut tasnifin aynısıyla tasnifinin yapılması. Şâmile kütüphanesinde olmayan pdf kitaplar ise, Şâmile kütüphanesinin içeriğine boş dosyalar ilave edilip sonra bunlarla pdf kitapların dosyaların bağlantısı yapılabilir.
- 2- Word kütüphanesinde var olan arama imkânı.
- 3- Kaynaksal işaretlerin, arama sonuçlarının ve yorumların kaydedilme imkânları.
- 4- Metinlerin kopyalanma imkânları.

BEŞİNCİ KONU

İSLÂMÎ DİJİTAL KÜTÜPHANENİN ÖRNEK ÖZELLİKLERİ

Dijital kütüphanelerin hazırlanmasında takip edilecek örnek yollar, birbirini takip eden ve birbirini tamamlayan merhalelerden geçer. Aşağıdaki grafikte bu görülmektedir:

Bu merhalelerin detayları ise şu şekildedir:

İlk Olarak: Teknik Özellikler:

- 1- Veri Tabanının Türü:** En güçlü veri tabanı Oracle'dır. Çünkü bu aşağıdaki özellikleriyle öne çıkmaktadır:
  - Veri tabanında olan değişiklikleri –bazı bilgilerin ilave edilmesi veya silinmesi gibi- kaydeden Redo Log dosyasına sahiptir. Değişiklikleri kaydetmeden, aniden elektriklerin kesilmesi gibi ansızın zayı olmaları halinde verilere tekrar sahip olmamız için⁸ bu dosya gereklidir. Bu dosya her üç saniyede bir ve veri tabanının kapatılması esnasında verileri kaydeder⁹.
  - Veri tabanının kendi içinde küçük veri tabanlarına bölünebilmesi. Dolayısıyla veritabanı bir veya daha fazla tablespaceden oluşur. Bunlarda segment adı verilen daha küçük birimlerden oluşur. Bunlar da extent adı verilen daha küçük birimlerden oluşur. Bu da blocks adı verilen

⁸ Arapça Oracle, s.6 ve *el-kitabu'l Arabi li-iderati kaideti'l beyânât Oracle*, s.16.

⁹ *el-kitabu'l Arabi li-iderati kaideti'l beyânât Oracle*, göst. yer.

daha küçük birimlere ayrılır¹⁰. Bu, özellikle birçok kullanıcının programı kullandığı vakitlerde veri tabanı içerisinde arama yapmada esneklik ve yüksek bir hız vermektedir. Buna karşılık veri tabanının büyüklüğü ve kompleks bir yapıda olması içerisindeki muhtevanın planlanması için büyük bir beceri/maharet istemektedir.

- Veri tabanının içine, performans ve hızı etkilenmeden aynı vakitte birden fazla uygulamanın ve büyük bir kullanıcı sayısının katılması mümkündür.
- 2- Ağ sistemini desteklemesi: Mümkün olan en büyük sayıda kullanıcının kütüphaneden istifade etmesini sağlamak için.
- 3- Kütüphanenin, ilerde internet ağında yayılmasının kolay olması için kütüphanenin web uygulaması sistemiyle bir arayüz ekranının olması güzel olur.
- 4- Farklı idari kontrol panellerine sahip olması gerekir: Onlardaki, tasnif, fihristleme, kitapların gizlenmesi veya gösterimde olması, kitaplardaki değişim ve düzeltmeler, görevliler ve kullanıcıların yapabilecekleri işlerin kontrolüyle ilgili olarak yetkiler ise kütüphanedeki idari düzenindeki yetkilere tâbî olarak olmalıdır.

İkinci Olarak: Girdiler

- 1- **Tasnifâtlar:** İslâmî kütüphanelerin gelecekte birleşmesi ve İslâmî olmayan kütüphanelerin ona katılması halinde yardımlaşmalarına imkân verecek evrensel bir kütüphane tasnifine itibar edilmesi güzel olur. Bu alanda bulduğum en meşhur tasnif, Arap bilim, kültür ve eğitim teşkilatı'nın yeniden düzenlemeye tabi tuttuğu Dewey'in tasnifidir¹¹.

İslâmî İlimler	
İslam Felsefesi, Maddi Yorum, İslam Tarihi, Medeniyet Kavramının Esasları, İslam'da İlimin Korunması, İslâmî Araştırma Metotları, İslâmî Şahsiyetler	210.1
İslâmî İlimler Tasnifi	210.12
İslam'da bilimsel ilk eve prensipler (Din Psikolojisi)	210.15
Kataloglar: Kataloglar, Bibliyografiler ve Fihristler	210.16
İslam Düşünürlerinde Ulumu'l Kur'an Araştırma Metotları	210.18
İslâmî Din Sosyolojisi: İslam Hitabı, Islah Hareketleri Sosyolojisi, Sosyal Refah İçin İslâmî Hazırlık, Şahıs ve Toplumun Değiştirilmesi Hakkında Araştırmalar	210.19
Çeşitli Konular	210.2
Özetler ve Müfredat Kitapları	210.202
Konuların Görsel ve İşitsel İşlenmesi	210.08

10 Arapça Oracle, s. 7- ve *el-kitabu'l Arabi li-iderati kaideti'l beyânât Oracle*, s.22.

11 Teşkilatın internet sitesinde araştırdım ve bu değişimi haber veren makaleler dışında bir şey bulamadım. Bu tabloyu ise tasnif metotları hakkında konuşulan web forumlarında buldum.

<http://alyaseer.net/vb/showthread.php?s=b5d3d07e77ab52e1c78a6338c897f9e2&t=4966>

Resimler, açıklamalar ve örnekler	210.22
İslam Daveti Sahasında iş ve meslek olarak İslam (Herhangi bir yerde İslam Davetçileri)	210.23
Belirli bir gruba özel çalışmalar (âmâlara has çalışmalar)	210.24
Bireyler, Kuruluşlar ve Dernekler Rehberi: Herhangi bir ülkede İslâmî Davet alanında çalışanların rehberleri	210.25
İslâmî İlimler alanında verilerin hazırlanması	210.285
Ansiklopediler ve İslâmî Sözlükler	210.3
Arapça İslâmî Ansiklopediler ve Sözlükler	210.31
Diğer Dillerde İslâmî Ansiklopediler ve Sözlükler	210.393
Genel Uygulama Yapılan Özel Konular: İslam ve Tiyatro, İslam medeniyetinde tiyatronun doğuşu, İslâmî Medya, İslam'da ümmet kavramının metodolojik temellendirmesi, İslam'da kadın, Kur'an ve Sünnette Kadının Doğası	210.4
Periyodik Basımlar: İslâmî İlimler Alanında Dergileri ve Süreli Yayınlar (Tevhid Dergisi)	210.5
İslâmî Dernekler, Kuruluş ve Kurumlar	210.6
Uluslararası kuruluş ve Kurumlar: Kurumlar ve Birliklerin Faaliyetleri (Genel İslâmî Konular) (İslam Dünyası Birliği)	210.601 210.609
Yerel, Ulusal ve bölgesel kuruluşlar, örgütler ve dernekler (Avrupa'da İslâmî Dernekler	210.603
İslâmî Kuruluşların Yönetim ve Organizasyonu (Genel İslâmî İdare)	210.68
Eğitim ve Öğretim: İslâmî Terbiye, Çocuklar için İslâmî Terbiye, İslam Düşüncesinde Eğitim ve Öğretim	210.7
Eğitim ve Öğretimin Coğrafi İncelenmesi (Muayyen bir ülkede İslâmî Eğitim)	210.701-210.709
Okullar ve Ders Programları: İslâmî Metotlar, İslâmî Öğretim Yolları, İslâmî Okullar	210.710
Okullar ve Ders Programlarının Coğrafi Ele Alınışı (Herhangi bir ülkede İslâmî Okullar)	210.710-1
İslâmî Eğitimin Seviyeleri ve Aşamaları	210.711 210.715
İslâmî Üniversite ve Fakülteler	210.711
İslâmî Lise Eğitimi	210.712
İslâmî Anaokul ve İlkokul Eğitimi	210.713
Kızlar İçin İslâmî Eğitim	210.714
Kızların Eğitiminde Eğitim Seviyeleri	210.7141 210.7143
Kızlar İçin İslâmî Üniversite Eğitimi	210.7141
Kızlar İçin İslâmî Lise Eğitimi	210.7142
Kızlar İçin İslâmî Anaokul ve İlkokul Eğitimi	210.7143
Büyüklerin eğitimi için İslâmî Okullar	210.715
Büyüklerin Eğitimi İçin İslâmî Enstitü ve Okullar	210.7152

Radyo ve Televizyon Yoluyla İslâmî Eğitim	210.7153
Mektuplaşma Yoluyla İslâmî Eğitim	210.7154
İslâmî Araştırmalar: İslâmî Araştırma Akademilerini kapsamaktadır. Büyük Âlimler Birliği	210.72
İslâmî Araştırmaların Coğrafi Tahlili	210.7201 210.7209
İslâmî İlimler Alanında Tarihsel Araştırma	210.722
İslâmî İlimler Alanında Tanımsal İnceleme: Saha Araştırmalarını Kapsar- İslam'da Çocuk Bakımı	210.723
İslâmî İlimler Sahasında Tecrübî Araştırma	210.724
İslâmî İlimler Sahasında Öğretmen ve Öğrenciler	210.73
İslâmî Müze ve Sergiler	210.74
İslâmî İlimler Alanında Ödüller, Burslar ve Fahri Ünvanlar	210.79
Gruplar	210.8
Fertilere Göre İslâmî Grupların Tahlili: Doktorlar ve Mühendisler	210.88
İrk ve Sülalelere Göre İslâmî Azınlıkların Tahlili	210.89
Tarihsel ve Coğrafi Tahlil: İslam Davetinin Tarihi, İslam Davetinin Yayılma Tarihi, İslam Davetinin Siyasi Tarihi, Tarihsel Olarak İslâmî İttifak	210.9
Bir ülke belirlemeden bölgelerin genel tahlili: Batı'da İslam, Dünyada Müslümanlar	210.91
Biyografiler: Bunlar yer, bölge ve ülke dikkate alınmadan tanımlama, kritik ve değerlendirme, özgeçmiş, günlükler ve düşünceleri kapsar	210.92
Grup Olarak İslâmî Şahsiyetlerin Biyografileri: Sahabe ve Tâbiin gibi	210.922
İslâmî Şahsiyetlerin Biyografileri: Ebu Bekir Sıddık, Ömer b. Hattab, Osman b. Affan vb.	210.924
Coğrafi Tahlil: Coğrafik İslâmî Cemaatlar	210.94-210.99
Kur'an ve İlimleri	211-212
Kur'an-ı Kerim	211
Kur'an Fihristleri – Bir mevzudaki ayetlerin toplanması	211.03
Mushaflar	211.1
Rub'lar: Ya sin Rub'	211.11
Cüzler	211.11
Sureler	211.12
İsimler: Surelerin İsimleri	211.131
Adetler	211.132
Başlangıçlar	211.133
Sonlar	211.134

Mekkî Sureler	211.135
Medeni Sureler	211.136
Mekke ve Medine Arasında İnen Sureler	211.137
Ayetler: Sehv Secdesi Ayetleri	211.14
Her Suredeki ayet sayıları	211.141
Kur'an'daki bütün ayetlerin sayısı	211.142
Her cüzdeki ayet sayısı	211.143
Her rub'daki ayet sayısı	211.144
Ayetlerin Münasebetleri	211.145
Ayetlerle Surelerin Münasebetleri: Surelerin tertibi, Kur'an'daki Sanatsal Nesir, Kur'andan iktibas yapmak için index	211.146
Kur'an'ın Toplanması ve Tedvini	211.2
Vahyin Yazılması	211.21
Toplanması ve Sıralanması	211.23
Osman Mushafları	211.25
El Yazması Kur'an	211.26
Basılı Kur'an	211.27
Kayıtlı Mushaflar: Kasede Çekilmiş Mushaf, Kayıtlı Kur'an akademisi	211.29
Mushafın Yazımı	211.3
Kur'an'ın Hecelemesi	211.32
Harekeleme:Mushafta Noktalama ve harekeleme İşaretleri	211.34
Hazf, Ziyade, Hemz ve Bedel	211.36
Mushaf Basımı	211.38
Kur'an-ı Kerim Tercümeleleri: Kur'an Tercümelelerinin Problemleri, Müsteşrikler ve Kur'an Tercümeleleri	211.4
Kur'an'ın Nüzulu	211.5
Esbab-I Nüzul	211.51
Nüzul Mekânları	211.524
Mekke'de İnenler	211.522
Mekke ve Medine Arasında İnenler	211.524
Nüzul Vakitleri	211.53
Nüzul Sıralaması	211.54

Nüzul Münasebetleri	211.55
Nüzul Keyfiyetleri (Yedi Harf)	211.56
Hükmü Nüzulundan sonra gelenler ve Nüzulu Hükmünden sonra olanlar	211.57
Parça parça inenler, Toplu İnenler	211.58
Kur'an-I Kerim Lafızları	211.6
Kur'an Müfredatı	211.61
Kur'an Nahvi (İ'rab)	211.62
Kur'an-ı Kerim Dili: Dil açısından mucizesi- Kur'an'ın Dili Fasih Arapça	211.63
Kur'an-ı Kerimin Belagâtı, Kur'an'daki Sanatsal Mucize, Kur'an'da Alaycı Üslûb	211.64
Meâni: İ'caz	211.642
Beyân: Kur'an'da Diyalog Üslubu- Kur'an'da Tafdil, Teşbih, Mecaz, Alaycı Tasvir	211.64
Bedi- Tevriye	211.646
Kur'an'ın Fıkhi (anlaşılması)	211.7
Ahkam Ayetleri	211.71
Nasih-Mensuh	211.72
Âm ve Hâs	211.73
Mücmel, Mübeyyen, Müevvel, Hakikat ve Mecaz	211.74
Muhkem ve Müteşabih- Müşkili'l Kur'an	211.75
Mukaddem ve Muahhar	211.76
Mantuk ve Mefhum: Mefhumu'n -nas	211.77
Mutlak-Mukayyed	211.78
Tecvit ve Kıraatlar: Burada genel bir şekilde Kıraatlar ve Tecvidi Kapsayan Çalışmalar Tasnif Edilir	211.8
Tecvit İlimi: Vukuf ve İbtida, İmale ve Feth ve Arasındakiler- Med ve Kasır- İdgam, İzhar, İhfa ve İklab, Kalkale mevzularını kapsar	211.81
Kırâat İlimi	211.89-211.82
Kıraatlar: Mütevatir yedi kırâat: El-İbane an meani'l Kur'an	211.82
Kıraatleri öna tamamlayan üç kırâat	211.83
On Kırâat	211.84
Kıraati on dörde tamamlayan dört âhâd kırâat	211.85
On dört kırâat	211.86
Şaz Kıraatlar	211.87

Mevzu Kıraatler (Muhammed b. Cafer el-Huzâi'nin kıraati gibi)	211.88
Müdrec Kıraatlar: Bazı Ayetlerin tefsiri için sahiplerinin ilave ettiği bazı fazlalıkları kapsamaktadır	211.89
Genel Kur'an Mevzuları: Sevap ve Ceza- Akide ve Davranış Hakkındaki Kur'anî Kavramlar, Kur'an'da davet, Nifakı ortaya çıkarmak için Kur'an'ın Üslubu, Kur'an'da Hak	211.9
Kur'an-ı Kerim Adabı, Kur'an Hamillerinin Adapları	211.91
Kur'an Hafızları ve Dinleyenleri Faziletleri, Belirli Sureler ve Ayetlerin Faziletleri, Kur'an'la Şifa	211.92
Kur'an-ı Kerimin Duaları	211.93
Kur'an-ı Kerim ve Diğer İlimler	211.94
Kur'an-I Kerim Klissaları	211.95
Kur'andaki Hikmetler ve Meseller: Kur'anî Özdeyişlerde Tasvir, remziyye	211.96
Kur'an'ın İlmi Mucizesi, Harf Mucizesi, Tıbbi Mucizesi	211.97
211.98 Kur'an-ı Kerim'in Havas ve Esrar: Kur'andaki İsimler ve a'lamların Mübhemleri	211.98
Kur'an-ı Savunma ve ona yapılan saldırıları uzaklaştırma	211.99
Tefsir	212
Tefsir Usulu: Tefsir İlminin Kaideleri	212.1
Tefsire Olan İhtiyaç	212.11
Tefsir Şartları	212.12
Müfessirin Adapları	212.13
Müfessirin Bilmesi gereken İlimler ve kültürü	212.14
Müfessirin Metodu	212.15
Müfessirin Yapması Gerekenler	212.16
Tabakâtu'l Müfessirin	212.2
-Tefsir Çeşitleri	212.9-212.3
Sünnî Tefsirler: İbni Teymiyye, el-Cevzi- Hasan Basri	212.3
Me'sur ve Müsned Tefsirler: Taberî, İbn Abbas, Mücahid, Katade, Süfyani Sevrî, İbnu Cüreyc	212.31
Müsned Olmayan Me'sur Tefsirler: İbn-i Kesir, Seâlebi, Hâzin	212.33
Me'sur Olmayan Rey Tefsirleri: Celaleyn, Beyzavi, Alusi, Şerbini, Kelbi, İbn-i Kayyım Tefsirleri	212.35
Fıkhî Tefsirler: İbn-i Arabî'nin Ahkamı Kur'an-I, Şafîî'nin ve Suyutî'nin Ahkamı Kur'an-ı	212.351
Kelamî Tefsirler: Mutezile Tefsirleri, Zemahşeri'nin Keşşafı, Habeşî Tefsiri	212.352
Nahvî Tefsirler: Belagat ve Dil Tefsirlerini Kapsar (Bahru'l Muhit)	212.353

Felsefi Tefsirler: Aşiri, İbn-i arabi, İbn-i sina, Razi, İsmail Hakkı Bursevi ve Şehristani'nin Tefsirleri	212.534
Bilimsel Tefsirler	212.355
Diğer Mevzui Tefsirler	212.356
Şia Tefsirleri	212.4
Gulât-ı Şia Tefsirleri	212.5
Haricilerin Tefsirleri	212.6
Modern Çağda Kur'an Tefsirleri: Tefsiru'l Münir, Fi Zilalil Kur'an, Tefsiru Kâsîmî, Tefsîru'l Câvî, el-Mirğalenî, Şa'bî Tefsirleri- Kur'an'ın Kur'an'la Tefsiri (Şankitî'nin Edvâu'l Beyan Tefsiri)	212.9
Hadis-i Şerif ve İlimleri	
Belirlenmiş Dallar: Umumi Hadis Sözlüğü	212.01-212.08
Hadis Tarihi	213.09
Hadis Mustalahı	213.1
Hadislerin Vurud Sebepleri	213.11
Metinlerin Tarihi	213.12
Hadis İlletleri	213.13
Nasih ve Mensuh	213.14
Hadislerin Tefviki	213.15
Garibu'l Hadis	213.16
Hadislere Yapılan Tenkitleri Uzaklaştırma	213.17
Hadis İsnadı	213.2
Sahih Sened: Âhad, Meşhur, Mütevatir, Mustafiz, Aziz ve Garip Hadisleri kapsar	213.22
Hasen Sened	213.24
Zayıf ve Mevzu	213.26
Müşterek Sened: Mürsel- Munkatı-Merfu- Müsned- Mevsul- Muanan- Ferd-Âli-Nezil, Müdrec- Müselsel	213.28
Rivayet İlmi	213.3
Cerh ve Ta'dil: Sika râviler ve onlara karışanlar, Zayıf râviler, Ebu Hureyre Savunması	213.31
Hadis Râvileri ve Hafızları Tabakaları. Hadis Ricallerini de kapsamaktadır.	213.33
İsimler, Lakaplar, Künye ve Nesepler	213.35
Rivayet Şartları bu şunları kapsar:	213.37
Dinleme: Okuma, İcâzet, Münâvele, Yazışma, İ'lam ve vasiyeti kapsar	213.371

Hadis yazımı Adapları	213.372
Hadis Rivayeti Adapları	213.373
Hadis Talebi (Öğrenme) adapları	213.374
Muhaddisin Adapları	213.375
Hadis Talebi için Rihle	213.376
Hadis Rivayeti İlmi: Hadis Şerhleri-Kudsi Hadisler-Hadis Kitapları- Müsnedler-Cevami- Musannafat- Müstedrekler- Tahriçler- Cüzler	213.4-213.7
Altı Sahih Hadis Kitapları: Mecmuât- Nebevi Hadisler- Hadis Şerhleri- Sünenu Dârakutnî, Sünenu İbn Tahmen- Riyazü's-salihin- Sünenu Evza-İbnu Cemâah, Sunenu'd Dâri, Sunenu Hayteme	213.4
Sahihi Buhari	213.41
Sahihi Müslim	213.43
Camîu't-Tirmizi: Şemâilî'l Muhammediyye- Tirmizi ve Sahihayn (Buhari ve Müslim) arasında Muvazene	213.45
Sünen-i ebi Davud	213.47
Sünen-i İbn-i Mâce	213.48
Sünen-i Nesai	213.49
Dört İmamın müsnedleri	213.5
Müsned-i İmam Ebu Hanife	213.52
Müsned-i İmam Malik b. Enes	213.54
Müsned-i İmam Şafii	213.55
Müsned-i İmam Ahmed b. Hanbel	213.56
Diğer Hadis Mecmuaları	213.6-213.7
Diğer Müsnedler ve Cevami'	213.6
Müsned-i Ebi Şeybe	213.61
Müsned-i Tayelisi	213.62
Müsned-i Abdurrezzak: el-Camîu'l Kebir	213.63
Müsned-i abd b. Hamid	213.64
Müsned-i Râheviyye	213.65
Kitabu Beyhaki	213.66
Kitabu't-Taberani	213.67
Kitabu't Tahavi: Şerhu Meâni'l Âsar	213.68
Cevâmiu'l Kutub ve Cevâmiu'l Fünun	213.69

Cevamî'ül Kütüb: Câmî'ül Usul- Kenzu'ül Ummâl- Lübâbu'ül Hadis ve Şerhi- El-Musnedu'ül Câmî-Cem'ul Fevaid li'l-Mağribî	213.691
Cevâmî'ül Fünun: Sözlük Sıralamasına göre hadislerin ilk harften başlayarak düzenlenmesi-el-Camî'ül Kebir, Cem'ul Cevâmî li's-Suyuti, el-Câmî'üs-Sağır li's-Suyutî, Künuzu'l-Hakâik	213.693
Hadis Mecmualarının Kalanları	213.7
Müstedrakatlar: Hâkim'in İstidrakı, Âişe'nin İstidrak Yaptıkları	213.71
Etrâf- Ecza- Tahricatlar- Êmêl	213.72
Kırk Hadis	213.73
Nâsîh ve Mensuh Hadisler	213.74
Geç Dönem Telifleri: İbn-i Hayyan'ın Câmî'üs-Sikât'ı- Deylemî'nin Firdevsu'ül ahbar- İbn Hayyan, Kamil b. Adıyy, Hatib El-Cüzgânî, İbnu Asakir, İbnu Neccar ve Deylemî'nin Kitapları	213.75
İlel: Hadislerin Toplanması alanında kullanılır	213.76
Müselselât: Müselselâtların Toplanması alanında kullanılır (Nüzhetu'ül Huffâz)	213.77
Ehl-i sünnet Dışındaki Fırkaların Hadisleri	213.8-213.9
Şia'nın Hadisleri	213.8
İmamiyye	213.82
Zeydiyye	213.84
İsmaililer	213.86
Diğer Fırkaların Hadisleri	213.9
Dürziler	213.92
Hariciler	213.93
Usuluddin: İslam inançları- Tevhid- Fıkh-ı ekber- Akide- İlmi Kelam- Mevkıfı'ül akl	214
Belirli Dallar	214.01
Usuluddin Tarihi	214.09
Meseleler ve konular: İlim ve Nazar- Vücut ve Âdem- Vücub, İmkân ve İmtina, Kudum ve Hudus, Vahdet ve Kesret- İliyyet ve Maluliyet, El-kemmü velkeyfu el-kevn fi hayyiz, Mücerred Cisimler (Akıl, nefis)	214.1
İlahiyyat	214.3
Zât: Zat ve isbatı, Âdemin imtinası- Arş	214.31
Tenzihatlar: Tevhid ve Sıfatların Kıdemi, Cismiyyetin İntifası ve başka bir şeyle ittihad ve hâdis olanla ittisaf	214.33
Sıfatlar: Zât- Kudret- İlim- İrade- Hayat- Semî- Basîr- Kelam (Kur'anın Yaratılmışlığı)	214.35
Fiiler: Fiil- kul-Uğursuzluk- Kazanma, Rızık, Helal ve Haram- Zaruret- Kaza ve Kader- İradenin Umumiliği- Hidayet- Lutuf- Tefvik- Ecel (Vakit)- Sapkınlık- Hayır ve Şer	214.37

Semiyet: Melekler- Cinler- Şeytanlar- Keramet- Sihir	214.7
Nübüvvet: İslam Akidesi- Vahiy- Peygamberlerin Gönderilmesi- Mucizeler- İlk Peygamberden Sonuncusuna kadar peygamberler- İsrâ ve Mirac	214.71
Semavi Kitaplar	214.73
Ahret Günü: Miad, Ölüm- Ruh- Cismin Yok oluşu- Kıyamet Alametleri (Deccal, Debbetu'l Arz)	214.75
İsa aleyhisselamın Zuhuru, Yecuc Mecuc, Neceften çıkan ateş, Güneşin batıdan doğuşu, Yeniden dirilme, Mizan, Kitap, Kabir suali, Hesap, Sırat, Sevap ve Ceza, Cennet cehennem- Sonsuzluk- Şefaât- Tövbe- Araf	214.77
İman: Allah'a İmanın Delilleri ve Burhanları, Müminler, Gayb ve Şehadet ilmi, Akidevi Yönden Nifak, Yakın, İman ve Hakikati, İmanın Dereceleri, Büyük Günah İşleyen Kimse- Mukallidin İmanı- Ehl-i Kiblede olup haktan yüz çevirenler- Küfür-Nasları Reddetmek, Günahları Helal Kılmak, Dua ve Hacetler	214.77
İslamî Fırkalar	215
Mürcie ve Fırkaları	215.1
Yunusiyye ve Ubeydiyye	215.11
Gassaniyye	215.12
Tumeniyye	215.13
Sevbanıyye	215.14
Merisiyye	215.15
Bekriyye	215.16
Neccâriyye: Bargusiyye- Zafaraniyye- Müstedreke	215.17
Dırrıyye	215.18
Cehmiyye	215.19
Mutezile	215.2
Kaderiyye	215.21
Vâsiliyye- Amriyye	215.21
Hüzevliyye-Nazzâmiyye	215.212
Üsvariyye-Muammeriyye	215.213
Sümamiyye- Cahiziyya	215.214
Hayyatiyye- Şehamiyye	215.21
Musiyye- Ka'biyye	215.216
Cübbaiyye- Behşemiyye	215.21
İskafiyye-Caferiyye- Beşeriyye	215.218
Merdaviyye- Hişamiyye- Salih Kubbenin Arkadaşları	215.21

Hariciler	215.3
Muhakkimetu'l ūla	215.31
Ezarika	215.32
Necadât	215.33
Sufrîye	215.34
Acaride	215.35
Hazimiyye	215.351
Şuaybiyye	215.3511
Hamziyye	215.3512
Halefiyye	215.3513
Malumiyye	215.3514
Meçhuliyye	215.3515
Saltıyye	215.352
Şeybiyye	215.353
Şemarahiyye	215.354
Seâlibe: Reşikiyye, Mükerreremiyye, Şeybaniyye, Ahnesiyye, Mabediyye, İbrahimiyye	215.355
Vakıfe	215.357
İbaziyye: Hafsiyye, Harisiyye, Şeybiyye (Salihiyye)	215.36
Şia	215.4
İmamiyye	215.41
İsnâ Aşeriyya (İrandaki şiiler)	215.41
İsmailiyye: Karamita- Fatımiyye	215.412
Rafiziler ve Müşebbihe	215.5
Mürce: Kerramiyye ve Taifeleri: Hakkakiyye-Tarayıkıyye-İshakiyye	215.51
Mutezile	215.52
Kaderiyye: Hâyıtiyye- Hamâriyye	215.52
Hariciler: Zeydiyye-Meymuniyye	215.53
Şia: Museviyye- Mufaddaliyye	215.54
İmamiyye: Kamiliyye-Muhammediyye-Bakıriyye-Mübarekiyye- Museviyye-Katıyye- Hişamiyye-Zerrariyye (Yunusiyye-Şeytaniyye- Navusiyye-Şümeysiyye-Ammariyye)	215.541
Zeydiyye: Carudiyye-Süleymaniyye (Ceririyye)-Keysaniyye	215.54

Keysaniyye	215.54
Hululiyye: Sebebiyye- Hattabiyye- Cenahiyye- Beyaniyye- Mukniyye- Rezamiyye- Hallaciyye-Nemîriyye-Azâkırıyye-Berkûkiyye-Halmâniyye	215.55
Batniyye	215.56
Diğer Fırkalar: Muğiriyye-Mansuriyye-Harbiyye-Gurabiyye-Mufazziziyye-Zemmiyye-Şerîyye- Yunusiyye- (Yunus b. Abdurrahman'ın Tabileri) İbrahimiyye (İbrahim b. Yahya Eslemî'nin Tabileri) Hişamiyye (Hişam b.Salim Cevalikî'nin Tabileri) İbahacılar: Babikiyye-Maziyariyye ve Tenasuhe inananları kapsar.	215.57
Ehli Sünnet ve'l-cemaat: İmam Mâlik, Şafii, Ebu Hanife, Ahmed b. Hanbel, Evzai, Sevri, İbnu'l Kayyim, İbn Teymiyye, İbn Hazm, Ensâri, İbn Kudame, Suyûti, İbnu'l Cevzi, ve Dari'nin tabiileri	215.6
Eş'ariler: Ebu Musa el-eş'ari ve Öğrencileri: Bakıllani, Gazali, Fahrüddin Razi	215.7
Durziler: Ve yine Nasriyye, Hakimiyye kapsar	215.8
Diğer Fırkalar	215.9
Kilabuyyun (Abdullah b. Kilab'a Uyanlar)	215.91
Maturidiler (Ebu Mansur Maturidi'ye Uyanlar)	215.92
Ehlu'l Hak	215.93
Babiyye	215.94
Ezeliyye	215.95
Bahaiyye	215.95
Kadıyaniyye (Ahmediyye)	215.97
İslam Fıkhı	216
Belirli Dallar	216.01-216.09
Fıkh Tarihi	216.09
Usulu Fıkh, İslam Fıkhı felsefesi, İslam Teşrii Kaynakları, El-Hitâbu'sh -Şeri	216.1
Şer'î Deliller: Kur'an- Sünnet-İcma- Kıyas, İctihad, Kıyas, İstihsan-Masâlihu Mürsele-Sahabe Fetvaları- İstishab	216.11
Hüküm ve Onunla İlgili Konular: Teklifi Hüküm, Vazî Hüküm-Mahkum Fihi (Fiil) Mahkum Aleyhi (Mükellef) Azimet- Ruhsat- Beyan	216.13
İstinbat	216.15
Fıkhî Kaideler	216.17
Fıkhî Nazariyeler: Mülkiyet Nazariyesi, Akit, Butlan Nazariyesi, İltizam Nazariyesi, İbaha Nazariyesi, Teassüf Nazariyesi	216.19
İbadetler: İslamın Rükunları-İbadet Felsefesi, Avret ve Tesettürün Hükümü	216.2
Şehadet	216.201
Taharet: Abdest, Mesh Üzerine Meshetmek, Gusul ve İgtisal, Teyemmüm, Kadınların Fıkhı- Hayız, Nifas, İstihaze	216.202

Namaz: Gece Namazı- Fatihanın Okunması- Huşu- Namazı Terkedenin Hükümü- Secde etmek- Namaz kılanın sütresi	216.21
Ezan ve Kamet	216.2101
Namazda Mübah Olanlar	216.2102
Namazın Mekruhları	216.2103
Namazı Bozanlar	216.2104
Namazın Kazası	216.2104
Sabah Namazı	216.2105
Öğle Namazı	216.212
İkinci Namazı	216.213
Akşam Namazı	216.214
Yatsı Namazı	216.215
Cuma Namazı	216.216
Bayram Namazları	216.217
Teravih Namazları	216.218
Diğer Namazlar:	216.219
Cenaze Namazı	216.2191
Yolcunun Namazı	216.2192
Cemaatle Namaz: İmam ve İmama Uyanın Hükümlerini Kapsar	216.2193
İstiğase Namazı	216.2194
Güneş ve Ay Tutulması Namazları	216.2195
Oruç	216.22
216.221 Ramazan ayının girişi ve Bayramın Girişi	216.221
Orucu Bozanlar	216.222
Haram Olan Oruç	216.223
Mendup Oruç: Gönüllü Tutulan (Nafile) Oruçlar	216.224
Ramazan Orucunun Kazası	216.225
Ramazanın Faziletleri	216.226
Zekât: Zekatla İlgili Amelleri Kapsar	216.23
Malın Zekâtı	216.231
Hayvanların Zekâtı	216.232

Meyve Sebzelerin Zekâtı	216.233
Altının Zekâtı	216.234
Gümüşün Zekâtı	216.235
Altın-gümüş vb.karışık olanların zekâtı altın gümüş	216.236
Ticaret Malının Zekâtı	216.237
Fıtır Zekâtı (Fitre)	216.238
Hac	216.24
Hac Çeşitleri: Kıran, İfrad, Temettu,	216.241
Zaman ve mekânla ilgili mikatlar, vakit tayini	216.242
İhram: Niyet-Mahzur olan şeyler	216.243
Tavaf ve Sa'y: Kudum Tavafi- İfaza tavafi- Veda Tavafi	216.244
Arafatta Vakfe	216.245
Müzdelif ve Meşari Haram'da Vakfe	216.246
Mina Günleri: Kurban Bayramı-Teşrik Günleri	216.247
Diğer Mevzular: Haccın Faydaları-Kurban Kesme Hükümleri- Cemaratta Taş Atma-Kurban	216.248
Umre	216.249
Muamelat: Muamelatın içine giren bütün amelleri kapsar	216.3
Akit: Akdin Manası, Rükunları, Şartları	216.3
Satış: Muztar satışı ve Telcie satışı	
Şart muhayyerliği, ayıp muhayyerliği, ruyet ve ayb muhayyerliği	216.303
Riba: Riba Fazl, riba'l yed, nesie ribası (veresiyelikten kaynaklanan)	216.304
Rehin	216.306
Selem Akdi: para peşin mal veresiye	216.306
Yeminler: Gamus yemini- Lağv Yemini	216.307
Adaklar	216.308
Araziyi ortağa verme	216.309
Sulama karşılığında ortaklık	216.31
Ölü Toprakların Canlandırılması	216.32
Müdarabe	216.33
Ortaklık	216.34

İcâre	216.35
Vekâlet verme	216.36
Havale	216.3
Tazmin	216.38
Emanet	216.39
Hibe	216.391
Vasiyet	216.392
Vakıf	216.393
Taksim	216.394
Şüfa Hakkı	216.395
Aldatma	216.396
Ticarete izin verilen köle	216.397
Ticaret veya başka bir şeyden men edilenler	216.398
Köle Azat etmek	216.399
Bereke	216.3991
İkrah	216.3992
Kaybolmuş şey	216.3993
Kaybolanı bulmak	216.399
Kölenin kaçması	216.3994
Kayıp	216.3996
Hunnâs	216.3997
Meâkıl	216.3998
Para Getirince hür kalacak yazışmalı köle	216.3999
Ferâiz: Miras	
Aile Hukuku	216.5
İslam Dünyasında Aile Hukuku	216.504 -
Evlilik: Nişan-Akit-Nesepte Denklik-Kadınlardan Evlenilmesi yasak olanlar-Mut'a Nikahı-Fâsid Evlilik-Çok Eşlilik-Evlilik Ahlakı-Evlilik Kanunu-Evlilik Hakkında Sosyolojik Çalışmalar	216.51
Boşanma: Birden fazla boşama, İddet, Bâin Talak	
Nafaka	216.53
Nesep	216.54

Emzirme	216.55
Çocuđu büyütme	216.56
Karşıkli mahkemelik olmak, davacı olmak, Suçlar ve Cezalar: Mahkeme-Deliller-İddialar	216.6
Karşılıklı Mahkemelik Olma	216.61
Cinayetler ve Cezalar	216.62-216.69
Kıyas- Cezalar ve Hadler	216.621
Hırsızlık	216.622
Zina ve Tecavüz	216.623
Sarhoş Edici İçki İçmek ve Uyuşturucu Kullanmak	216.624
İftira Atmak	216.625
Aziz	216.626
Diyet	216.627
Diğer Cinayetler	216.629
Cihad: Siyer ve Međazi	
Emanet bırakma ve Emanet bırakmanın câiz olduğu kimseler	
Ganimetler ve Ganimet Taksimi	216.72
Öşür ve Harac	216.73
Cizye	216.74
Mürtedlerin Hükmü	216.75
İsyancılar ve Yeryüzünde Bozgunculuk Yapanlar	216.76
Devlet Hukuku	216.9
Siyasi Sistem: Devlet Başkanlığı- Hilafet- Bakanlık- Yönetim Sistemi	216.91
Mali Nizam: Cizye- Öşür- Harac- Hisbe- Beytu'l Mal	216.92
İktisadi Nizam: Faizsiz İslam İktisadı	216.93
İdari Sistem: Yöneticilerin Seçimi- İdari Kurumlar	216.94
Yargı Sistemi	216.95
Diğer İslâmî Sistemler	216.99
İslam Fıkhi Mezhepleri	217
Sünni Mezhepler	217.1- 217.5
Hanefi Mezhebi	217.1
Maliki Mezhebi	217.2

Şafii Mezhebi	217.3
Hanbeli Mezhebi	217.4
Diğer Sünni Mezhepler: İbn Hazm Fıkhı- Zahiri Fıkhı- İbn-i Teymiyye Fıkhı- Şa'bi Fıkhı- Hasan Basri Fıkhı- Evzai, Taberi ve Leys B. Sa'd Fıkhı	217.4
İslâmî Fırkalar ve Diğer Mezheplerin Fıkhı	217.6
Mürcie	217.61
Mutezile	217.62
Hariciler	217.63
Şia	217.64
Rafıziler ve Müşebbihe	217.65
Eşariler	217.67
Dürziler	217.68
Diğer Fırkaların Fıkıhları: Kilabiyyun, Maturudiler, Ehli Hak, Babiler, Ezeliyye, Bahailer, Kadıyaniler	217.69
Fıkhi Mezheplerin Fetvaları	217.9
Hanefi Mezhebi Fetvaları	217.91
Maliki Mezhebi Fetvaları	217.92
Şafii Mezhebi Fetvaları	217.93
Hanbeli Mezhebi Fetvaları	217.94
Diğer Sünni Mezheplerin Fetvaları	217.95
Şii Mezhebi Fetvaları	217.96
Şii İmamiyye Mezhebi Fetvaları	217.962
Şii Zeydiyye Mezhebi Fetvaları	217.964
Şii İsmaili Mezhebi Fetvaları	217.966
Dürzi Mezhebi Fetvaları	217.97
Harici Mezhebinin Fetvaları	217.98
Çeşitli İslâmî Konular	218
İslam Ahlakı ve Adapları	218.1
Farzlara İltizam etmek ve Yasaklardan Kaçınmak	218.11
İslâmî Faziletlere İltizam	218.12
Haram Olan Şeylerden ve Rezaletlerden Uzaklaşmak	218.13
Güzel tedbir	218.14

Ana-Baba ve Aile Hakları	218.15
Vatandaşlık Haklarına Bağlı Kalmak	218.16
Eğlenme ahlakı	218.17
İslâmî Bayramlar ve Şeairler: Kurban Bayramı- Ramazan Bayramı	218.2
Mescitler ve Ziyaret Yerleri: Mescitlerin Dini, Eğitimsel ve Kültürel Rollerini- İslâmî Mescitler Konferansları	218.3
Mescitler ve İslâmî Ziyaretgâhlar	218.31-218.35
Mescid-i Haram	318.31
Mescid-i Nebevi	218.32
Mescid-i Aksa	218.33
Şii Mescit ve Ziyaretgâhları: Necef- Kerbela- Kazımiyye	218.34
Diğer Mescit ve Ziyaretgâhlar	218.35
Vaaz- İrsad: Dini Bilinçlendirme- Dini Hitap- Dini İlahiler ve Methiyeler	218.37
İslam Dünyası Dışındaki Davet Merkezleri	218.39
İslam ve Farklı Mevzular (Müşterek Konularla Birlikte)	
İslam Kültürü	218.49
İslam Savunması ve Şüpheleri Uzaklaştırma	218.5
Selefi Dini Davetler	218.6
Vahhabilik	218.6
Senusilik	218.63
Mehdilik	218.64
Menar Ekolü	218.65
İhvan-ı Müslimin	218.66
Diğer Davetler: Ehlu Hadis, Ehlu Feraiz- Ansaru's- Sünne Muhammediyye Cemaati	218.69
Siyasi Dini Cemaatler	218.7
Cemaleddin Afgani Daveti	218.71
Şeyh Muhammed Abdus Daveti	218.72
Abdurrahman Kevakibi Daveti	218.73
Muhammed İkbâl Daveti	218.74
Diğer Davetler: Seyyid Han, Şah Veliyyullah Dehlevi, Aligar Medresesi (ekolü)	
Siyasi İktisadi ve Toplumsal İslah Meseleleri	218.8

Toplumsal İslah Meseleleri: Çok Eşlilik- Nüfus Planlaması- Açıklık ve Örtünme- Kadının Çalışması- Diğer Toplumsal Meseleler	218.81
Siyasi İslah Meseleleri: Beşeri Kanunlara Sahip İslâmî Devletler Karşısında İslamın Tutumu- İslam'ın Sömürge, Arap İslam birliği, Şura Sistemi, Demokrasi ve Parti Kurumları Karşısındaki Tutumu	218.83
İktisadi Meseleler: İslamın Mutlak ve Sınırlı Mülkiyet Hakkı Karşısındaki Tutumu, Millileştirme, Kamulaştırma- Planlama-Bankalar- Faiz Kazançları- (iddihar)Sigorta	218.85
218.87Kültürel Meseleler: İslam'ın güzel sanatlar, sinema sanatı ve basın özgürlüğü karşısındaki tutumu	218.87
Eğitimsel Meseleler: İslamın Kadınların Eğitimindeki Sınırlar Karşısında Tutumu- İslam Dünyasında Yabancı Eğitim- Karışık Eğitim- Dinî Eğitim- Dinî olmayan eğitim	218.88
Diğer Meseleler	218.89
İslam Tasavvufu	218.9
Tasavvuf Felsefesi	218.901
Tasavvuf Tarihi	218.902
Tasavvuf Düşünce Ekolleri: Selefi Tasavvuf- Sünni Tasavvuf- Mutedil Tasavvuf-Dini Tasavvuf	218.91
Mekânlara Göre Tasavvuf Ekolleri: Medine-I Münevvere- Basra- Bağdad- Mısır- Şam- Nisabur	218.92
Bitmiş Sufi Tarikatları: Muhasibiyye- Kısariyye- Tayfuriyye- Cüneydiyye	218.93
Mevcut Sufi Tarikatları: Sudan'da Sufi Tarikatlar	218.94
Tasavvufun Kaynakları: Kitap –Sünnet- Eski Bilgiler	218.95
Tasavvuf Makamları- Tasavvuf Dereceleri: Tevbe- Vera- Zühd- Fakr- Sabır- Tevekkül- Rıza- Kanaat	218.96
Âriflerin Ahvalleri: Murakaba- Kurb- Muhabbet- Havf- Reca- Şevk- Üns- İtminan- Müşahede- Yakın	218.97
Nebevi Siret	219
Hız. Peygamberin Hız. Hatice İle Evlenmeden Önceki Dönemi: Cahiliyye döneminde Arapların Durumu- Zemzem Kuyusunun Kazımı- Fıl Yılı- Babasının Vefatı- Süt anneler ve Halime- Annesinin Vefatı- Amcası Ebu Talibin Kefaleti- Şam'a İlk Seferi- Hılfu'l Fudul- Koyun Çobanlığı- Düşünce ve Teemmül Dönemi- Hız. Haticenin Ticari Kervanındaki Muhammed	219.1
Hız. Hatice ile Evlenmesinden Peygamberliğine Kadarki Dönem: Hız. Hatice ile Evlenmesi- Kabenin Yeniden Yapılması- Hız. Hatice'den Doğan Kızları- Hira Mağarasında Uzleti	219,2
Davette Mekke Dönemi: Vahyin Nüzulu sonra da Kesilmesi- Varaka b. Nevel- İlk Müslümanlar- Kuşatma- Taife Gidiş- İsrâ ve Miraç- Akabe Biati	219,3
Medine Dönemi: Rasulun Yesrib'e Hicreti- İslam'ın Yesrib'te Yayılması ve İlk Yılı- Mescid-i Nebevî'nin Yapımı- Ensar ve Muhacir Arasındaki Kardeşlik-Muhammed ve Yahudiler- Kiblenin Kabeye Döndürülmesi- Necran Hristiyanları	219.4
İslam Davetinin Yayılmasında Cihad Asrı: Büyük Bedir Gazvesi- Yahudilerin Komploları- Sevik (Gazvesi- uhud Gazvesi- Hamzanın Şehadeti- Medinenin Yahudilerden Temizlenmesi- Devmetu'l Cendel Gazvesi- Beni Kurayza Gazvesi- Hudeybiye Gazvesi- Hayber Gazvesi- Hız. Peygamberin Krallara Gönderdiği Elçiler- Müslümanların Habeşistandan Dönmeleri	219,5

Mekke'nin Fethinden Vefatına Kadarki Dönem: Mekke'nin Fethi- Genel Af- Putların Kırılması-... Tebuk Gazvesi- Elçiler Yılı- Ebu Bekir'in Müslümanlarla Haccı- Veda Haccı- Hz. Peygamberin Hastalığı ve Vefatı	219.6
Hz. Peygamberin Hanımları	219.7
Ehl-i Beyt: Peygamberin Kızları- Erkek ve Kız Torunları	219.8
Arap Dili	410
Felsefe Ve Teoriler	410.1
Çeşitli Konular: Muhtasarlar- Özetler- Mücez ve Mulahaslar	
Kurslar	410.5
Dernekler	410.6
Eğitim ve Öğretim	410.7
Tarihsel ve Coğrafi Muamele	410.9
Sesler ve Yazım ve Harfleri Yazımı ve Şekilleri	411
411.1 Sesler: Arap Dilinin Sesleri ve Oluşumu (Mahreçler) Ses Sistemi-Kat'î terkip, Kelimelerin Terkibi (Cümleler- Ses Değişimleri- Tengim, Nebr, İmale, Tazhîm)	411.1
Hece Harfleri (Elif Be ve Ebcediyye): Harflerin Şekil ve Suretleri- Harflerin Şekillerinin Gelişimi- Harflerin Sayısı- Ebced Harfleri- Farklı Bölge ve Zamanlarda Harflerin Sesleri- Hece ve Gelişimi- el-hurufu's-savtiyye- Üstün- Esre- Ötre- sükun- Noktaların Belirlenmesi- Şedde- İdgam- Tenvin- Med	411.2
Nutk: İlkâ, Cehri eda, Tevecid	411.4
Hat Sanatı: Arap Hatlarının doğuş ve gelişimi	411.5
Hat Çeşitleri	411.51
Sülüs	411.511
Nesih	411.512
Rika	411.513
Kufi ve Çeşitleri: Tomari ve Halebi gibi	411.514
Farisî	411.515
Divanî	411.516
Humayûnî	411.517
Mağribî: Tunusî, Cezayirî, Fasî vd. kapsar	411.518
Diğer Hat Çeşitleri: Ta'lik, feras, Tuğrâî, İcaze	411.519
Kısaltmalar (Kelimelerin Harflerle Kısaltmaları)	411.71
İştikak: Ilmu'd-delâle	412

Kelimelerin Kökleri	412.1
Kelimeler	412.2
Kelimelerin Anlamları	412.3
Kelimelerin Şekilleri	412.4
Eş anlamlılar ve zıt anlamlılar	412.5
Mütek'abiller ve Mütecânisler	412.6
Diğer dillerden giren kelimeler: Kelime Alışverişinde Arap Dili ve Diğer Diller Arasındaki İlişki: Muarrab, muktebes, A'cemi, ve müvellede kelimeleri kapsar	
Dil Sözlükleri	413
Kelimeler Sözlükleri	413.1
Eş Anlamlılar- Zıt Anlamlılar-Mütekâbiller ve Mütecânisler Sözlükleri	413.111
Anlam Sözlükleri	413.112
Sözlüklerin Tertibi	413.12
Kelimelerin Köklerine Döndürülmesinden SonraElifbai Tertibi: Müncid Sözlüğü Gibi	413.121
Kafiye Sistemi(Sözlük Kelimelerin Sonları ve İlk Harflerine göre Düzenlenir) Bâb ve Fasıllar Olarak Bilinen Sözlükler: Lisanu'l Arap Sözlüğü Gibi	413.122
Harflerin Ses Mahrecleri Sistemi: Lisanu'l Arap Sözlüğü Gibi	413.123
Kelimeler Köklerine Döndürülmeden Yapılan Elifba Tazında Düzenlemesi: Kamusu Raid Sözlüğü Gibi	413.124
İki Dilli Sözlükler: Arapça'nın İkinci Dil Olduğu Sözlükler	413.2
Belagat İlimi: Meani, Bedi', Beyan	414
Meani İlimi (İstifham- Emir- Nehiy)	
Beyan İlimi	414.2
Bedi' ve Cinas İlimi	414.3
Arap Dili Kaideleri: Sarf-Nahiv	415
Nahiv ve İ'rab: Müfredatın İ'rabı: Fiil- İsim- Harf- Cümlelerin (İ'raptan Mahalli Olanlar- İ'raptan Mahalli Olmayanlar) İ'rabı:	415.1
Fiil: Nakıs-Tam-Mu'tel-Sahih-Mücerred-Mezid-Müteaddi-Lazım-Mebni-Mu'rab Fiil- Fiillerin Zamirlere İsnadı: Camid- Muştak Fiil- Fiillerin İsimleri- Fiile Benzeyen Harfler: Enne ve Kardeşleri gibi	415.11
İsim: Marife-Nekra- Camid- Muştak- Müzekker-Müennes- Mankus- Memdud- Sahih- Muarrab- Mebni- Müfred- Müsenna- Cemi- Ceminin Türleri- Raf' açısından İsmın İrabı- Fail- Naib Fail- Mübteda- Haber- İsim Cümlesi- Fiil Cümlesi- Nasb- Mefulu Bih- Hal-Temyiz- Harfi cerler	415.12
Harf: Âmil Harfler: Harfi Cerler- Atıf Harfleri- Amil Olmayan Harfler: İstifham Harfleri- Hece Harfleri ve Türleri: Hemze-Fasıl- Kat' harfleri gibi	415.13
Sarf: Vezinler- İdgam- İ'lal- Bedeller	415.2

Vezinler	415.21
İdğam	415.22
İ'lal	415.23
Bedeller	415.24
415.3 Tasrif ve Siyağa	415.3
İsimlerin Tasrifleri: Marife- Nekra- Muarrab- Mebni- Efrad- Tesniye- Cemi- Sahih- Mu'tel (Salim- Maksur- Menkus- Memdud) Zamirler- Mevsul İsimler- İstifham İsimleri-	415.31
Sayının Tasrif ve Siyağası	415.32
Fiilin Tasrif ve Siyağası: Mazi- Muzari- Emir- Mebni- Muarrab- Sahih- Mutel- Nakıs- Tam- Neshedenler- Mukarana – Reça- Şuru'- Müteaddi- Lazım- Mebni- Ma'lum- Mechul filler	415.33
Harflerin Tasrif ve Siyağası: Harflerin Türleri: İstifham- İllet- Tekid- Cer- Cezm- Atıf Harfleri- Kasem Harfleri- Nida Harfleri- Zaid Harfler- Nasb- Nehiy Harfleri	415.34
Aruz İlmi: Kafiyeler, şiir bahirleri ve vezinler	416
Arap Lehçeleri	417
Dil Uygulamaları: Yabancılara Arapça Öğretme Kitapları	418
Tercüme: Arapça'dan ve arapça'ya tercümeleler	418.02
Müfredat (Kelimeler) Tehcie- Lafız- İmla	418.1
Arapça Konuşanlar İçin Nahiv, İnşa ve Müfredat Kitapları	418.02
Yabancılara Dil Öğretimi İçin Başlangıç Kitapları: İnşa Kitapları- Dilbilgisi Kitapları	418.24
Yabancılara Arapça öğretmek için eğitici destekler: Dil laboratuvarları	418.3
Okuma: Okumada Gecikmenin Tedavisi- Dil Yanlıklarının Düzeltilmesi- Dil Yetenek ve Kudretlerinin Geliştirilmesi	418.4
Arapça Okuma Kitapları	418.6
Yabancılar İçin Arapça Okuma Kitapları	
Arap Dili Tarihi: Farklı Arapça Nakışlarının İncelenmesi: Lehaniyye, Şüdiyye ve Safeviyye nakışları gibi. Bu aynı zamanda Güney ve Kuzey Arapçalarını da kapsar	
Arap Edebiyatı	810
Felsefe ve Teori	810.1
Çeşitli Edebi Eserler: Özetler, Ders kitapları	810.2
Edebiyat Sözlük ve Ansiklopedileri	810.3
Genel Uygulanabilir Özel Mevzularda Araştırmalar: Arap Edebiyatında Kadın mevzusu gibi	810.4
Üç Aylık Matbuatlar	810.5

Organizasyonlar, Dernekler ve Kurumlar	810.6
Eğitim ve Teallüm	810.7
Arap Edebiyatı Derlemeleri: Burada edebiyat derlemeleri birden fazla şekilde ve birden fazla edebiyatçı vasıta ile tasnif edilir- Eşit öneme sahip çalışmalar- Arap edebiyatı Tarihi- Arap edebiyatı Derlemeleri- Edebiyat Nitelemeleri ve Edebiyat Eleştirilerini Ele Alan Edebiyat Derlemeleri	810.8
Arap Edebiyatı Tenkit ve Tarihi	810.9
-Arap Edebiyatının Dönemleri	810.91-810.92
Cahiliyye Dönemi	
Muhadram ve İslam'ın Başlangıcı Dönemi, H.10	810.92
Hulefai Raşidin Dönemi 11-40	810.93
Emevi Dönemi, H.40-132	810.94
810.95Abbasi Dönemi, H. 132-656	810.95
Endülüs Dönemi, h.138-892, Endülüs'teki Emevi Dönemini Kapsar	810.96
Farklı İslâmî Devletler Dönemi: Tulunoğulları- İhşitler- Fatımiler- Hemadaniler- Eyyubiler- Selçuklular- Zengiler- İdrisiler- Muvahhitler- Mrabıtlar- ahiriler- Büveyhiler- Gazneviler- Guriler- Mogollar- Rasuliler- Tahiriler- Sana İmamları, Umman Haricileri, Asir'deki İdrisler'in Edebiyatı	810.97
Memlûklular ve Osmanlılar Dönemi	810.98
Memlûklular Dönemi H. 647- 922 (1261-1517)	810.982
Osmanlılar Dönemi H. 922-1341 (1517-1922)	810.984
Modern Dönem (Tarih- Modern Dönemde Edebiyat Tenkidi)	810.99
811-818Arap edebiyatı Şekilleri	811-818
Arap Şiiri	811
Belirli Dallar	811.001-811.007
Arap Şiirinden Derlemeler	811.008
Arap Şiiri Tarihi ve Eleştirisi: Birden fazla dönem ve birden fazla edebiyatçının eleştirilerini kapsar	811.009
Arap Şairleri Toplu Biyografileri	
811.01,811.09Arap Şiiri Mevzuları ve Hedefleri	811.09-811.01
Gazel	811.01
Hamaset, övgü ve gurur şiirleri	811.02
Mersiye	811.03
Hicv Şiiri	811.04

Şarkı, vâsf ve içki âlemlerini konu eden şiirler	811.05
Dini ve Tasavvufî Şiir	811.06
Felsefî- Toplumsal ve Eğitim Şiirleri	811.07
Hedefler: Siyasi- Ulusal, Vatanî ve Komedi şiirleri gibi	811.08
Yapısı açısından Arap şiiri	811.09
Vezinli Arap Şiirleri: Şiir Okumaları	811.093
Kafiyesiz Serbest şiir	811.094
Halk şiiri, Zecel şiirini kapsar	811.095
Arap şiiri Dönemleri	811.1- 811.9
Cahiliyye Dönemi Şiiri	811.1
Muhadram Dönem ve İslam'ın Başlangıç Yıllarında Şiir, H.10	811.2
Hulefai Raşidin Dönemi Arap Şiiri, H.10-40	811.3
Emevi Dönemi Arap Şiiri, H.40-132	811.4
Abbasi dönemi Arap Şiiri, H. 132-656	811.5
Endülüs Arap Şiiri	811.6
Bağımsız Devletler Dönemi Arap Şiiri	811.6
811.8Memlûklular ve Osmanlılar Döneminde Arap Şiiri	811.8
Memlûklular Döneminde Arap Şiiri	811.82
Osmanlılar Döneminde Arap Şiiri	811.84
Modern Dönem Arap Şiiri	811.9
Arap tiyatrosu	812
Tiyatro Toplulukları	812.008
Tiyatro Tarihi ve Tenkiti	812.009
Drama Yazımında Uzman Arap Tiyatrocularının Biyografileri	812.0092
Medya Bakımından Arap Tiyatrosu	812.03-812.02
Televizyon ve Radyo Tiyatrosu	812.02
Filim Tiyatro	812.03
Arap Tiyatrosu	812.041-812.043
Tek Perdeli Tiyatro	812.041
İki Perdeli Tiyatro	812.042
Birkaç Perdeli Tiyatro	812.043

Trajedik Tiyatro	812.051
Komedi ve Melodram Tiyatrosu	812.052
Müzikal Tiyatro	812.057
Şiirsel Tiyatrolar	812.06
Arap Öyküsü	813
Arap Öykülerinden Derlemeler	813.008
Arap Kıssası Tarihi ve Tenkiti	813.0092
Arap Öykücülerine Has Biyografiler	813.0092
Arap Öyküsünün Şekilleri	813.01-813.06
Kısa Öyküler	813.01
Kısa Öykü	813.02
Roman (Uzun Öykü)	813.03
Karikatürsel Öykü, Nükteli Öyküler	813.04
Arap Öyküsünün Mevzuları	813.081-813.089
Tarihi Öyküler	813.081
Dini Öyküler	813.082
Gerçek- Psikolojik- Sosyolojik ve Eleştirel Öyküler	813.083
Meslek Öyküleri	813.084
Romantik (Duygusal) Öyküler, Sevgi ve Aşk Öyküleri	813.085
Komplo ve Kahramanlık Öyküleri	813.087
Bilimsel Öyküleri	813.088
Diğer Konular: Felsefi Öyküler gibi	813.089
Arapça Makaleler	814
Makale Derlemeleri	814.008
Makale Tarih ve Tenkidi	814.009
Makale Yazımı Tarihi	814.0092
Arap Hitabeti	815
Hitabet Derlemeleri	815.008
Birden fazla konuşmacıdan konuşmalar ve tenkitler	815.009
Arap Hatiplerinin Biyografileri	815.0092
Hitabet Türleri: Kitlesele Hitabet- Tartışma- Genel Konuşmalar-İlka	815.05

Hitabetin Tarihsel Dönemleri	815.9-815.1
Cahiliyye Dönemi Hitabeti	815.1
Muhadram dönem ve İslam'ın Başlangıç Yıllarındaki Hitabet, H.10	815.2
Hulefa-I Raşidin Döneminde Hitabet, H.10-40	815.3
Emevi döneminde Arap Hitabeti, H.40-132	815.4
Abbasi Döneminde Arap Hitabeti H.132-656	815.5
Endülüste Arap Hitabeti	815.6
Bağımsız Devletler Döneminde Arap Hitabeti	815.7
Memlukulular ve Osmanlılar Döneminde Arap Hitabeti	815.8
Memlukulular Döneminde Arap Hitabeti	815.82
Osmanlılar Döneminde Arap Hitabeti	815.84
Modern Dönemde Arap Hitabeti	815.9
Arap Mektupları	816
Arap Mektuplarından Derlemeler	816.008
Mektupların Tarihi ve Tenkit	816.009
Mektup Yazarların Biyografileri	816.0092
-Mektup Çeşitleri	816.01-816.05
Divan Mektupları	816.01
Vasfi mektuplar	816.02
Toplumsal ve Felsefi Mektuplar	816.03
Duygusal Mektuplar	816.05
Arap edebi mektuplarının dönemleri	816.1-816.9
Cahiliyye Mektupları	816.1
Muhadram dönem ve İslam'ın Başlangıç Yıllarındaki Mektuplar, H.10	816.2
Hulefa-I Raşidin Döneminde Mektuplar, H.10-40	816.3
Emevi döneminde Arap Mektuplar, H.40-132	816.4
Abbasi Döneminde Arap Mektuplar H.132-656	816.5
Endülüste Arap Mektuplar	816.6
Bağımsız Devletler Döneminde Arap Mektupları	816.7
Memlukulular ve Osmanlılar Döneminde Arap Mektupları	816.8
Memlukulular Döneminde Arap Mektupları	816.82

Osmanlılar Döneminde Arap Mektupları	816.84
Modern Dönem Arap Mektupları	816.9
Hicvler, Nükteler ve Fıkralar	817
Toplamalar	817.008
Tarih- Tanım - Tenkit	817.009
Biyagrofiler	817.0092
Muhtelif Arapça Edebiyat Çalışmaları	818
Makamlar	818.01
İktibaslar- Hikmetler ve Özdeyişler	818.02
Edebi Hatıralar ve Günlükler	818.03
Deneme Eserler	818.07
Arap Edebi Nesri: Arap Edebiyat Nesrini İçine Alan Çalışmaları Kapsar	819
Arap Nesirlerinin Dönemleri	819.1- 819.9
Cahiliyye Dönemi Nesri	819.1
Muhadram Dönem ve islamın İlk Yıllarında Arap Nesri, H.10	819.2
Hulefa-I Raşidin Döneminde Arap Nesri, H.10-40	819.3
Emevi Döneminde Döneminde Arap Nesri, H. 40-132	819.4
Abbasi Döneminde Arap Nesri, H.132-656	819.5
Endülüste Döneminde Arap Nesri	819.6
Bağımsız Devletler Döneminde Arap Nesri	819.7
Memlukulular ve Osmanlılar Döneminde Arap Nesri	819.8
Memlukulular Döneminde Arap Nesri	819.82
Memlukulular ve Osmanlılar Döneminde Arap Nesri	819.84
Modern Dönemde Arap Nesri	819.9

2- Kayıtların Verileri

- **Kitaplar:** Tasnif, kitap ismi, müellif (veya müelliflerin isimleri) muhakkik veya muallikin ismi, yayınevi, baskı, basım tarihi, ciltler ve sayfaların sayısı, fihrist, eklenme yılı, değerlendirmeler
- **Sesli ve Görüntülü Dosyalar:** Tasnif, dosya ismi (bu genellikle konunun başlığıdır), sunum yapan, yapımcı, dosya uzunluğu, fihrist, ekleme tarihi, değerlendirmeler

3- Yazarların Verileri

Müellifin ismi, Doğum Yılı, Vefat yılı, Vefat yeri, Değerlendirmeler

4- Kullanıcı Verileri

Kullanıcının ismi, baba adı, künye, Kayıtlı ismi, Şifre, Kullanıcı türü (bunu kişinin yetkileri takip eder) İlmî sıfatı, Ünvanı, e-mail adresi, telefon numarası, eklenme yılı, değerlendirmeler

- 5- Dijital referansların girilmesi ve bunların içeriğinin tasnif ve fihristlerle bağlantısının yapılması
- 6- Girişi yapan veya düzeltme yapan kişinin isminin kaydedilmesi. Bu işi program açıldığında program otomatik olarak kendisi yapar. Bu da kullanıcı adı ve şifrenin kullanılmasıyla gerçekleşir.

Üçüncü Olarak: Güvenli İçerik

- 1- Mümkün olan en fazla dijital bilimsel içeriğe sahip olmak.
- 2- Yeni dijital kütüphanelerde var olan matbaa hatalarının en aza indirilmesi.
- 3- Kütüphanenin içindeki bilgilerin diğer veri tabanlarıyla bağlantısının yapılması. Mesela; kitabın metninde zikredilen bir kitap isminin o kitabın kendisinin açılmasıyla bağlanması ve kitabın içinde zikredilen bir ilim dalının bu ilmin biyografisi hakkındaki içerik ağacıyla bağlantısının yapılması. Bu özellik, daha sonra bahsedilecek olan muhtevanın tasnif edilmesi ve fihristlenmesinden farklı bir şeydir.
- 4- Bu programa özel, aşağıdaki ilmî özetleri içeren veri tabanı oluşturulması:

Ayetlerin kısaca tefsiri, sebebi nüzullerinin zikredilmesi, şiirler, atasözleri, hadisler ve ayetlerde geçen garip kelimelerin manalarının açıklanması, hadisler hakkında âlimlerin verdiği hüküm, kitapların ve müelliflerin tanıtımlarında geçen kitaplar arasında ve müelliflerin ve kitapların tanıtımlarında geçen müelliflerin isimleriyle bağlantılarının yapılarak kitabın içinde ismi geçen kitapların tanıtılması ve âlimlerin biyografilerinin verilmesi
- 5- Basılı nüshaya uygunluk sağlaması için Programın sayfalarında itimat edilen nüshadan cilt ve sayfa sayılarının tetkik edilip hataların düzeltilmesi
- 6- Dijital sayfanın ortasına diğer basılı nüshaların cilt ve sayfa sayılarının konulması; kitabın ikinci nüshasının sembolü olarak (3/225) üçüncü nüshanın sembolü olarak 2/340 olarak gösterilmesi gibi. Her numaralandırmanın açıklaması ise kitabın kartında görünür.
- 7- Metin tabanlı dijital kütüphanenin kilitli dijital PDF kitaplarla bağlantısının kurulması; çünkü eğer Pdf kitap kilitliyse metin tabanlı dijital kitaptan güvenilirliği daha yüksektir.

Dördüncü Olarak: Tasnif ve Fihristleme

- 1- Programın bütün aynî muhtevasının otomatik dijital fihristlemesinin yapılması (Barkodlama): Kayıtlı materyaller (Basılı kitap, audio ve videokasetler, mikrofilm) görevliler ve kullanıcılar

Bunun hedefi okuyucunun barkodu aracılığıyla kullanıcıların giriş- çıkışlarının kaydının kolay olması, kayıtlı materyalin kontrolünün ve muamelenin kolay olması

- 2- Hassas bir şekilde kütüphanedeki kitapların bilimsel içeriklerinin fihrist ve tasnifinin yapılması. Fihrist hazırlama aşağıdaki bilgiler hakkında veri tabanlarında listeler koyarak içeriğin bağlantılarının kurulmasından farklıdır:
  - Ayetler ve kütüphanenin bütün kaynaklarındaki tefsiriyle bağlantısının kurulması
  - Hadisler ve tahric kaynaklarıyla bağlantısının kurulması,
  - Deliller ve her delilin kitabın içindeki delil yeriyle bağlantısının kurulması,
  - Âlimler ve biyografileriyle bağlantısının kurulması,
  - Toplanması mümkün olan bütün konuları içeren büyük bir konular içerik ağacının hazırlanması ve bunların kitap içindeki yerleriyle bağlantılarının kurulması,
  - Köklere dayanılarak yapılan tasnifle dil müfredatları ve bunların kütüphanedeki bütün müfredatla otomatik bağlantısının yapılması,
  - Bilimsel terimler ve bunların tarifleriyle bağlantısının kurulması,
  - Yer adları ve bunların haritalar ve ülkeler sözlüğüyle bağlantılarının kurulması. Bundan hedef araştırma yapmanın kolaylaştırılması ve programda araştırma imkanlarının artırılması,

Program fihristlerinin bilinmesinin gayesi şunlardır:

- 1- Veri tabanının üzerine bina edileceği çerçevenin belirlenmesi. Fihristlerin her biri veri tabanı içerisinde bir cetvel oluşturacaktır. Bazı kompleks fihristler ise; veri tabanı içerisinde küçültülmüş ayrı bir veri tabanı oluşturacaktır.
- 2- Programdan sorumlu görevlilerin yapacağı işlerin çerçevesinin belirlenmesi. Bu da şu şekildedir:
  - Her görevli uzmanlık sahasının kaynaklarının girdisini yapmaktan sorumludur. Fıkıhçı fıkıh kaynakları, hadisçi hadis kaynakları ve diğerleri de bu şekilde,
  - Kaynakların girişinin yapılmasında programcının yönlendirmelerine uyulacaktır. Çünkü giriş birkaç tabloda olur: Kaynağın cümleleri tablosu, kaynağın ayetlerinin bağlantısının sembolleri tablosu, hadislerin bağlantısının sembelleri için başka bir tablo, diğeri bilimsel terimlerin bağlantısı ve bu şekilde,
  - Fihristlerin çokluğu dikkate alınarak giriş işlemlerinin parça parça tamamlanması güzel olur. Bu da kaynağın kontrol için birkaç kişinin elinden geçmesiyle olur. Her şahıs bir grup fihristten sorumludur. Bu bazı verilerdeki hataları azaltmak içindir,
  - Girişlerin, kütüphanenin büyüklüğüyle birlikte zamanla tamamlanacak olan bilimsel fihristlerin kurulumuyla aynı vakitte yapılması,
  - Program özetleriyle ilgili veri tabanı oluşturacak uzman bir ekibin kurulması,
  - Bütün bunlardan sonra programcı bu verileri veri tabanına aktaracaktır.

- Programda arama ve sunum ikonları yapmak için bir grup uzmanın olması,
- İlk sürümün fihristleri tamamlandıktan sonra, program, açılan menüler (drop-down menüsü) aracılığıyla kaynakların veri tabanına girişini kolaylaştıracak bir işlemci yapmak için bir grup programcıya ihtiyaç duyar.

Beşinci Olarak: Daha hassas, daha süratli ve daha geniş arama işlemleri:

Kitapların muhtevasıyla ilgili yüksek derecede yeterliliği olan bir fihrist ve tasnifin yapılması. Bu daha hassas, süratli ve geniş arama işlemlerinin vesilesi olacaktır.

Aramanın Çerçevesinin Belirlenmesi: Bunun için üç yıl vardır: Kaynakların tek tek belirlenmesi. Kaynakların içerik ağacından aramasının yapılması için muayyen alanın belirlenmesi (Hanefi Fıkıhı kaynakları veya genel fıkıh kaynakları gibi) ve kullanıcı tarafından kayıtlı arama alanlarının belirlenmesi. Bu da seçilmiş alanın yanına bir işaret (tık) konulmasıyla olur.

Mümkün Olan Arama Türleri:

1- Morfolojik Dilbilimsel Arama

Arapça verilerin işleme konulması ve fihristlenmesinde, araştırmanın dikkati, hızı ve verilerin tekrar kullanımının temin edilmesi için sarfi (morfolojik) analiz tekniğinin benimsenmesi. Buna binaen kelimelerin aranması aşağıdaki belirlemelerin yapılmasıyla gerçekleşir: Kelimenin kökü, ön ekler (kelimenin önüne eklenen el takısı veya sonun eklenen zamirler gibi), kelime ile uyumlu (hiçbir ekleme olmadan) kısmî uygunluk (kelimenin içindeki ön ekler ve kelimenin ortasındaki sonekler) hecesel ve metinsel (Bilgisayar kelimeyi tanımaz, dolayısıyla herhangi bir sayıdaki harfler için * sembolü ve herhangi bir harf yerine ? rumuzu kullanılır)

Bu işlem arama seçimini belirleme ikonu ile; kitap içeriklerinde, sözlüklerde veya ikisinde birden yapılır.

Bu arama ve sunum arayüz ekranlarının çoğunda tekrarlanır

2- Terminoljilerin Aranması:

Bu, dil hizmetleri ve fıkıh ve usulu çalışmaları ekranları arasında dağıtılır. Bazısı da ikisinde de tekrarlanır. Çünkü bütün terminoljiler dil kelimelerinin (müfredatlarının) dışına çıkmaz.

Terminolojiler: Lugavî (Nahivsel ve Belağî), Fıkıhî, Usulî, Hukukî, Siyasî, Coğrafi (Şehirler, devletler ve nehirler, dağlar ve deniz isimleri gibi yerler) Tabîî (Bitki ve hayvan isimleri ve resimleriyle bağlantıları) terminolojileri kapsar.

3- Özel İsimlerin Aranması:

Bu arama biyografiler ekranında yapılır. Tefsirciler, Hadisçiler, Fıkıhçılar, Şairler, Edebiyatçılar, Doktorlar, Yöneticiler, Askerler, Yargıçlar ve bütün özel isimleri ve bunların biyografileriyle bağlantılarını kapsar.

4- Fıkıh Delillerinin Aranması: Bu arama fıkıh ve fıkıh usulu ekranında yapılır. Kurân, Sünnet, İcma, Kıyas, İstihsan, İstıslah, Bizden öncekilerin şeraitleri, örf, İstıshab, Seddu'z-Zerâi', Medine halkının ameli ve İstikrayı kapsar.

5- Bir Ayetin Tefsirinin Aranması: Tefsir ekranında yapılır.

6- Hadis Tahricinin Aranması ve Hadislerin şerhleriyle bağlantısının yapılması. Hadis ekranında yapılır.

7- Konular İçerik ağacında konu araması

Genel arama ekranında yapılır

8- Klasik Kütüphane ve Kayıtlarında Arama Yapılması

Genel arama ekranında yapılır.

Sunum ekranında geçmiş arama seçeneklerinin sunumu için bir örnek kopya (suret) gelecektir.

Arama sonuçları listesi kaynakların genel sunum ekranından (Yakında açıklaması gelecek) pek farklı değildir. Ancak şu noktalarda farklılaşabilir:

- 1- Ekranın en altındaki sonuçlar listesi. Bu, Kitabın ismi, ünvanı, müfredatı içeren metinden bir parça, arama yeri belirli bir renkle boyanmış şekilde, cildin sayısı, sayfa sayısını içerir.
- 2- İkonlar: Arama işleminin nihai olarak durdurulması, Aramanın geçici olarak durdurulup tekrar başlatılması, sonuçlarda arama, belirli sonucun silinmesi, arama sonuçlarının kayıtlanması, sonuçların karşılaştırılması, (aynı anda üç sonucun açılmasına izin verir)

Altıncı Olarak: Daha Hassas ve Daha Hızlı Sunum Ekranı

- 1- Veri tabanın hiçbir silim ve eksiltme yapmadan olduğu şekilde kalmasıyla birlikte, programda kitabın görünmesine engel olma imkânı.
- 2- Windows yoluyla aynı anda birden fazla sunum ekranı açma imkânı.
- 3- Kitaplar İçin Genel Sunum Ekranı:

Kitaplar listesinde kitabın aranması aşağıdaki şekle göre yapılır:

Kitap ismi, Yazar ismi, Yayınevi, Kitabın tasnifi (Kitabın ana konusu), kitabın konuları, birden fazla arama. Kitap bulunduktan sonra, kitabın sunumu için yeni bir pencere açılır. Şekli aşağıdaki şekildedir:

Sağında kaynağın konular fihristi içerik ağacı görünür. Fihrist içerik ağacının en altında, içerik ağacında arama yapmak için bir ikon bulunur. Solunda ise; metnin tahlilleri görünür. Bunlar, kütüphane ilmi kurulunun metinden çıkarımını yaptığı konular ve meseleler (tefsir, fikhî hüküm, delil, akide, dil, hukuk), özel isimler (bütün türleriyle) kitap isimleri gibi tasnifler ve fihristlerdir.

En üstte araç çubuğu görünür ve aşağıdaki ikonlar grubundan oluşur.

- Ekranın sağında kaynağın konularının fihrist içerik ağacının gizleme ve gösterme ikonu.
- Ekranın solunda metin tahlillerini gizleme ve gösterme ikonu
- Harekeleme ve harekeleri silme ikonu. Dolayısıyla metnin harekeli veya harekesiz kopyalanması yapılabilir. Metinler ilk önce tam olarak harekeli bir şekilde görünür.

- Önceki, sonraki, ilk ve son ikonları.
- Dijital pdf kitaptaki (eğer varsa) sayfanın kendisine intikal etme ikonu.
- Kaynak sesli kayıtlanmış bir kaynaksa sesli dosyadaki yerin (eğer varsa) kendisine intikal etme ikonu.
- Kitabın tercüme edilmiş nüshasının kendi yerine intikal etme ikonu.
- Sunulan kaynakta arama yapma ikonu.
- Geçmiş arama sonuçlarını (bunlar kullanıcı tarafından kayıtlanmıştır) veya son arama işlemlerini gösterme ikonu.
- Kaynaktaki bir hatayı düzelt ikonu. Bu ikonun faydası sistem müdürüne hatayı. onun düzeltmesi için bir hata ve düzeltim mesajı göndermektir.
- Kaynak hakkındaki bilgileri gösterme ikonu.
- Dosya hakkındaki bilgileri gösterme ikonu.
- Kullanıcın daha sonra dönmesi için kaynakta bir dijital işaret koyma ikonu.
- Sunumdaki kaynak, sayfa veya metne yapılan bir yorumu dış dosyada ekleme ve gösterme ikonu. Bu yorumların kullanıcı ve sistem müdürü dışındakiler tarafından açılması mümkün değildir. Sistem müdürü bunu faydalı bulursa bütün kullanıcıların gösterimine açar.

4- Tefsir Çalışmaları Ekranı:

Ekranın yanında Kur'an ayetleri ve sureleri fihristi görünür. Diğer yanında ise; tefsirlerin listesi görünür. Üstünde iki satırlık bir yerde ise; tefsiri istenilen ayetlerin sunumu çıkar. Ekranın ortasından sonuna kadar ise ayetin tefsiri görünür.

Bir tefsir kitabının isminin üzerine tıklanmasıyla ayetin tefsiri bu kitaptan görünür. Diğer bir tefsir kitabının ismi üzerine tıklanmasıyla ayetin tefsiri eski kitap yerine yeni kitaptan görünür. Fakat diğer tefsir kitabının yanındaki işaretin tıklanması halinde ise, ilk tefsirle karşılaştırabilmesi için daha önceki kitabın altında görünür. Diğer bir tefsirin yanındaki işarete tıklanması halinde diğer iki tefsirle karşılaştırılabilmesi için bu iki tefsirin altında görünür.

Böylece ekran aynı anda üç tefsir içine alacak şekilde genişler. Tefsir listesinin başlangıcında kütüphane içeriğini hazırlama kurulunun hazırladığı ayetin tefsirinin bir özeti bulunur.

5- Hadis Çalışmaları Ekranı:

Hadis arama ekranıyla başlar; ya hadisin bir bölümü veya ravisi veya hadis içinde geçen bir kelimeyle veya bir konuyla veya bunların hepsiyle "çoklu arama" arama yapılır.

Bahsettiğimiz arama yollarının her birinde (hadisin bölümü, rivayetçiler, alfabetik kelime, mevzu) ravinin isminin dâhilinde –kelimenin köküyle arama yapılmasıyla mütemeyyiz olan klasik aramaya ilave olarak- hızlı metinsel arama listesi bulunur. Raviler listesindeki mim butonuna -örnek olarak- basıldığında ismi mimle başlayan bütün raviler görünecektir. Ta harfine basıldığında ise; matar (yağmur), mat'am (lokanta) mutı' (itaat eden) İsimleri görünecektir. Ra harfine basıldığında isimlerinde ilk üç isim bulunan bütün hadis rivayetçileri görünür.

Mesela; Muhammed gibi bir ismin çok tekrarlanması halinde diğer bir içiçe hızlı metinsel arama penceresi vardır. Bu da onu Ravinin isminin içindeki başka bir ismin aramasını yapmasını sağlar. Birinci pencerede “Muhammed” ismini yazar ikincisine “mutî” yazar sak ismi Muhammed ve gerek Muhammed isminin öncesinde gerekse sonrasında olsun “Matır” veya Mut’ı” (Mesela Muhammed Mutî’ veya Mutî’ Muhammed şeklinde) olan bütün rivayetçi isimleri karşısına çıkacaktır.

Aramanın girdilerini (tekrarlar hariç) ihtiva eden hadislerin listesi çıktıktan sonra araştırmacı istediği hadisi seçer dolayısıyla hadis bütün hadis çalışmalarını kapsayan başka bir pencerede görünür. Aşağıda bu pencerenin ihtiva ettiği şeyler vardır:

- Bilgisayar ekranının en üstü veya en altında seçilen hadis metninin kaynağı bulunur. Bu; kaynağın ismini, hadis kitabının ismi ve bölümünü, hadisin rakamını, cüz ve sayfasını içerir.
- Ekranın yanında hadis çalışmaları listesi bulunur. Bu şu bilgileri içerir:
  - Manalar: Aynı ekranda özet olarak veya dil çalışmaları ekranındaki kelimelere dönerek
  - Hadis Ravileri: Aynı ekranda özet olarak: Ravinin biyografisi, hocaları, öğrencileri, derecesi, cerh ve ta’dil, veya biyografiler ekranında raviye dönerek
  - Metnin Konuları: Hadisin onların altında tasnif edildiği konuların başlıkları
  - Tahric: Ya bütün hadisin tahriri veya hadisin bazı bölümlerinin tahriri yapılır. İlki, hadisin bütün bölümleri ve sunumdaki metinde görünmeyen fakat diğer musannafatlarda bulunan fazlalıklarıyla birlikte tahririni, ikincisi ise, birden fazla cümleden oluşan hadislerde hadisin her bölümünün tek başına tahririni içerir.

Bu durumda birbiriyle karşılaştırılabilmesi için, daha önce geçen tefsir ekranındaki aynı şekliyle üç tane metnin sunumu gerçekleşmiş olur.

- Hadis Senedi: Ya sunumdaki (ekranda görülen), veya hadisin hepsinin senedi, ya da hadisin bölümlerinin her birinin senedi bulunur. Bütün bu bahsedilen hallerin her birinde sened ağacının sunumu da mümkündür.
- Şerh: Mezkûr hadisin, hadisin tümünün tahririne tâbi olarak veya hadisin veri tabanındaki ahkâm hadisleri kitapları veya farklı hadislerin şerhlerini yapan hadis kitaplarıyla bağlantılarına tabi olarak bütün hadis kitaplarındaki şerhlerini içerir.
- Hadisin Hükümü: Özet bir şekilde âlimlerin hadis hakkında verdikleri hükümü içerir. Veya hadis hakkında hüküm veren kitapların bulunduğu başka bir pencereye yönlendirir.

6- Fıkıh ve Fıkıh Usulu Çalışmaları Ekranı:

Önce mesele araması; ya bir kelime veya konu içindeki bir kelime veya meselenin mevzuu, ya da mesele hakkındaki deliller (belirli bir ayet veya belirli bir hadis) ekranıyla başlar. Veya terminoloji (fikhî, usulî, mezhebî, hukukî, siyasi) veya kaideler (fikhî veya usulî) veya meseledeki görüş ayrılığının derecesi (icma edilmiş, ittifak edilmiş, cumhurun görüşü, görüş ayrılığı olmayan, ihtilafı) veya faydalar (Görüş ayrılığı sebepleri, teşri hikmeti) veya bunların tümünü birden arama (çoklu arama) ekranı çıkar.

Siyasi ve hukuki terminolojinin fikhî terminoloji içerisine karıştırılmasının sebebi ise fikhî

faydanın tamamlanması içindir. Aksi halde, Arapça dijital hukuk ve siyaset kitapları azdır- hatta nadirdir- dolayısıyla birkaç kitap için özel bir sunum ekranı kurulmasına gerek yoktur.

7- Arap Dili Çalışmaları Ekranı:

İççe geçmiş dört sayfayı kapsar. Bunlar: Kelimeler, Terminoloji, şiir ve şairler, Özdeyiş ve hikmetli sözlerdir. Bu sayfaların detayları aşağıdaki şekildedir:

- Kelimeler: Burada arama iki şekilde yapılır.
  - Sözlüklerde kelimenin kökü aranır. Araştırmacı kelimenin kökünü seçer ve ara ikonuna bastığında önüne kütüphanede bulunan bütün sözlüklerdeki kelimenin kökünün bulunduğu yerlerin listesi çıkar. Bu tür bir aramanın faydası belirli bir kelime köküne veya kökün içindeki bir kelimeye ulaşmak için en kısa zamanda bütün sözlüklerin gözden geçirilmesidir.
  - Diğer köklerin içinde de olsa kelimeyi sözlüğün sayfaları arasında aranması. Bu ikinci arama yukarıdan aşağıya açılan listeler aracılığıyla yapılır. Kelime ilk boşluğa yazılır ve araştırmacı ikona tıklar ve bu kelimenin geçtiği sözlükler önüne çıkar sonra sözlüğün içinden kelimenin geçtiği kökü seçer. Bu türden bir aramanın faydası belirli bir kelimenin dil bilimciler tarafından kullanımlarının sunulması ve bunun sözlüklerde kullanımı olacaktır.
  - Terminolojiler: Bu pencere, kütüphanedeki bütün kitaplar ve uzmanlık kitapları arasında seçim yapılabilecek açılabilir bir listeden oluşur. Bunun altında dört terminoloji listesi vardır: Nahiv, belagat, Tabiat (Hayvan ve bitki isimleri) ve coğrafya terminolojileri.

Nahiv ve Belagat terminolojileri, bu terminolojiler için yapılmış bilimsel tasnif içerik ağacıyla diğerlerinden ayrılır. Nahiv kelamın kısımlarına ayrılır, kelamsa nahiv terminolojilerinin alt dalları ortaya çıkıncaya kadar taksim devam eder. Aynı şekilde hayvanlar ve bitkiler içinde bilimsel tasnif vardır. Hayvanların omurgalıları ve yumuşakçılıları vardır. Omurgalıları kuşlar olarak sınıflandırılır.

Her listenin altında listede arama yapmak için ikon vardır.

- Şiir ve Şairler: Bu ekrandan beyitler ve kasidelere ulaşılır. Bu da şairlerin yaşadıkları dönemin listesinden şairin çağının (İslam'dan önce, muhadram, Nebevi dönem, Emevi, Abbasi Dönemleri) seçilmesi, sonra şairlerin ülkeleri listesinden ülkesinin (Ermenistan, Ürdün, Dubai) seçilmesi yoluyla olur. Sonra filtrelemeden sonra kalan şairler listesinden (hepsi) arar. Sonra şiir bahirleri listesinden seçim yapar (Hepsi, el-kâmil, el-basit, eserî') sonra kâfiye harfleri listesinden seçim yapar, sonra beyitlerin içeriğini (övgü, mersiye, gazel) seçer, sonra -eğer isterse- kasidede aramak için birden fazla kelime belirler.

Araştırmacının beyitlerin kime ait olduğunu bilmemesi halinde veya kütüphane kaynaklarında şairinin bir divanı olmadığı farklı beyitleri aramak isterse, şairle ilgili seçimler listesine "hepsi" seçeneğini koyar ve kalanları arar.

Onun bu listeleri kontrol etmesi, onu herhangi bir çağ veya herhangi bir ülkedeki şiirle ilgili belirli özelliklere ulaşmasını mümkün kılar.

Arama komutunu verdikten sonra belirli özelliklere sahip kasidelerin listesi çıkar. Bu listede: eğer biliniyorsa kasideyi söyleyen, beyitlerin sayısı, Kafiye, ölçüsü görünür. Araştırmacı istediği kasideyi seçince program kasidenin kitaptaki yerini sunuma geçer.

- Hikmetli Sözler ve Özdeyişler: Araştırmacı önce aradığı hikmetler ve özdeyişerin türünü (fasih arapça, ammice, hepsi) belirler. Bu pencerede biri fasih diğeri ammice hikmet ve özdeyişlerin listesi vardır. “Hepsi” seçeneğinin seçilmesi halinde ise program fasih ve ammice özdeyişleri bağlama işlemi yapacaktır. Eğer ammice bir özdeyiş ararsan, onun fasih arapçada benzeri varsa arama sonuçlarında çıkacaktır.

İstenilen özdeyişin üzerine tıklandığında program kütüphane kitapları içerisinde bu özdeyişin olduğu yerleri genel sunum ekranında gösterecektir.

8- Biyografi Çalışmaları Ekranı:

En üstte kütüphane veri tabanı fihristlerine girdisi yapılan isimlerin biyografilerini arama çubuğu görünür. Bu çubukta mütercemlerin bütün verileri, soldan sağa aşağıdaki şekilde düzenlenmiş bitişik açılır listeler suretinde görünür. (Fakihler, muhaddisler, müfessirler, peygamberler, hepsi) Sonra yaşadıkları asırlar (hepsi, geçmiş milletler, cahiliye, muhadram, nebevi, emevi, abbasi, modern dönem) sonra dönemler(bahsedilen asırlar on yıllık periyotlara bölünür) sonra şairin cinsiyeti (hepsi, kadın, erkek) sonra ülkesi veya eski dönemde bunun karşılığı (hepsi, Ürdün, Ermenistan, Dubai, Endülüs) sonra şehri veya köyü (hepsi veya ülkesine tabi olarak) ve sonunda geçmiş seçimlere göre bütün biyografisi çıkarılmış olan şahsiyetlerin açılır listesi(drop-down list) olur.

Daha önceki arama çubuğunun altında, kütüphane veri tabanına isimleri ve verileri girilmemiş olan şahsiyetlerin biyografi kitaplarından biyografilerinin serbest aramasını yapmak için diğeri bir arama çubuğu görünür. Orada, aramada “ve” “veya” seçenekleriyle birlikte, biyografisi aranan kişinin ismini girmek, soluna künyenin, onun soluna lakabının girişini yapmak için iki kare belirir. Burada isim için iki kare olmasının sebebi, uygun arama yapmak için ve aramadaki ve/veya seçeneğinden istifade etmek içindir.

Arama çubuğunun altında, kaynağı bütün sunum hizmetleriyle (fihrist içerik ağacı, önceki, sonraki, ilk, son, cilt ve sayna no vb.) gözden geçirme imkanıyla birlikte, biyografinin bulunduğu kaynağın sayfa numarası olan bir pencere açılır. Onun altında da özel ismin biyografisini içeren bütün kaynakların listesi görünür.

Yedinci: Yenileme ve Düzeltme İmkânları

- 1- İnternet aracılığıyla programın yenilenmesi
- 2- Programa yeni içerik ekleme ikonu: Bu seçenek yeni içeriği, kütüphanenin fihristi veri tabanına uygun olarak yeni muhtevanın yapılandırılmasında görevini yapması için sistem müdürüne gönderir.
- 3- Sistem müdürüne bütün verilerin gönderimi LAN (yerel ağ) veya internet ağı yoluyla olur.
- 4- Kütüphane içindeki hataların düzeltilmesi için bir ikon konulur. Bu seçenek kullanıcının kütüphane muhtevasını değiştirmesine veya kullanıcıların kötü kullanımına izin vermez. Düzeltim içeriğini hatayı düzeltmesi için sistem müdürüne gönderir.
- 5- Genel kullanıcıya açılır listeler yoluyla programın veri tabanı ve kaynak içeriğinin fihristine herhangi bir kaynak eklemesi ve sonra da internet ağı yoluyla bu kaynağı kütüphane veri tabanı listesine eklemesi için sistem müdürüne göndermesine yardımcı olacak bir işlemcinin bulunması (Kütüphane içerisinde bir program)

- 6- Kütüphanenin bilimsel fihristinin genişletilmesi ve eklemelerin, doğru olanlarını kütüphaneye ve kaynakların girdisini yapan işlemciye eklemesi için sistem müdürüne gönderim ikonu konulur.
- 7- Programdaki teknik hataları hakkında sistem müdürüne hatayı düzeltmesi için mesaj göndermek için, windowstaki hataları düzeltme işlemcisinin tamamen aynı olan otomatik bir işlemci konur.
- 8- Tekrar internet ağı yoluyla program yenilenir. Böylece kütüphanenin güncellenmesi yapılmış olur. Bununla, kütüphane dünyadaki binlerce Müslüman tarafından hazırlığı ve zenginleştirilmesi yapılan bir programa dönüşür.

Sekizinci: Veri Tabanının Korunması

Veri tabanının korunması aşağıdaki şekilde gerçekleşir.

- 1- Saldırı dosyaları ve virüslerle mücadele için güçlü bir program olmalıdır.
- 2- Güçlü bir güvenlik duvarı olmalıdır.
- 3- Kütüphane programında yüksek yetkileri (yetki) olan şahısların sayısının azaltılması gerekir.
- 4- Kullanıcılar ve sistem müdürlerinin yetkilerinin kontrol altında tutulması ve herhangi bir şahsa ihtiyaç olmayan yetkilerin verilmemesi; çünkü değeri çok yüksek bir servet olan bu türden bir bilimsel çalışma içine nüfuz etme veya çökertilmesi için hedef alınabilir.
- 5- Programa veri tabanlarının günlük otomatik olarak yedek kopyalama özelliği eklenmesi ve yedek kopyalama vaktinin resmi çalışma vaktinin dışında bir vakit olarak veya her kullanıcı için belirli bir vakitte belirlenmesi-eğer kütüphane 24 saat çalışıyorsa-; çünkü yedek kopyalama vaktinde veri tabanı üzerinde çalışmak yasaktır.

Tavsiyeler

- 1- Bu kütüphanelere hizmet için vakıf kurumları kurulmalıdır.
- 2- Dijital kütüphaneleri çalıştırılması ve zenginleştirilmelerini yönetebilmeleri için vakıf kütüphaneleri sorumlularının yeniden eğitilmeleri gereklidir.
- 3- Kütüphanenin metin içeriğinin yeniden tetkik edilmesi gerekir. Bu kütüphanelerin içeriğinin büyüklüğü göz önüne alınarak vakıf kütüphanesinden istifa edenlerden gruplar oluşturulması iyi olur. Bu gruplar dijital kütüphanedeki hataları bulma işini yapar ve değiştirme sorumluluğu ise; yanlış düzenlemeleri doğru düzenlemelerden ayıracak kapasite de olan kurullara verilir.
- 4- Klasik kütüphanelerin zenginleştirilmesine önem verildiği gibi dijital kütüphanelerin de zenginleştirilmesine önem vermek gerekir. Bu şu vasıtalarla gerçekleşir:

Vakıf kütüphanelerinden istifade eden gruplara iki işin sorumluluğu verilerek:

- Araştırmacıların incemelerinde en çok ihtiyaç duydukları kaynak kitapların tasnif ettirilmesi,

- Scanner vasıtasıyla okutturulup PDF dosyalarında toplanması,
  - Vakıf kütüphanelerinin yayıncılarla yaptıkları içerik sağlama anlaşmalarına vakıf kütüphanesine basılı nüshaya uygun bir dijital metin tabanlı kitap nüshası tedarik edilmesini içeren ilave bir maddenin eklenmesi. Böylece vakıf kütüphanesi o kopyanın PDF kopyasına dönüşümünü yapar.
  - Dijital Değişim İşlemleri. Bu da şu merhalelerden geçerek olur:
  - Vakıf kütüphanesinin, internet ağı vasıtasıyla veya ondan istifade eden kullanıcıların zenginleştirilmesi (yükleme yapmaları) yoluyla mümkün olan en fazla dijital nüshaya sahip olmak için çalışması,
  - Değişim isteyen diğer kütüphanelerin görmesi için kütüphanenin dijital içerik başlıklarının kataloğunun yapılması,
  - Kütüphanenin nadir dijital ürünü ile ücreti ödenen dijital ürünlerin diğer özel ve genel kurumlar arasında değişiminin yapılması,
  - Dijital ürünün diğer vakıf kütüphaneleriyle değişimi,
  - Dijital değişimler diğerlerinden, dijital içeriğin bir kopyasını sunan kimsenin asıl dosyayı kaybetmemesiyle ayrılır.
- 5- Kütüphane fihristi ve tasniflerinin dijital kitapların isimleri ve verilerini içermesi,
- 6- Ücretli fotokopi hizmetinin bulunması ve bu hizmetin üye olarak yararlananlarla sınırlandırılması. Bu da şu şekilde olur:
- Kütüphaneden istifade edenlerin sayısının artmasıyla meydana gelecek baskının azaltılması,
  - Ödünç alma sistemindeki baskının azaltılması¹²
- 7- İnternette kütüphanenin dijital içeriklerinin kataloğunun yayınlanması. Bu hem araştırmacıya hem de kütüphaneye bazı yönlerden yardımcı olur:
- Bu sistem araştırmacıya kütüphaneye gidip fihriste bakmak için harcadığı vakti tasarruf etmesini sağlar.
  - Araştırmacı klasik kağıt fihristte¹³ bulduğu şeyler ve belgelerden daha fazlasını bulur.

Ve sallallahu alê seyyidinê Muhammed'in ve alê êlihi ve sahbihi ve sellem

Ve ahiru da'vânâ eni'l hamdü lillahi Rabbi'l Âlemîn

12 *el-Mevsuati'l Arabiyye fi'l vesaik ve'l mektebêt*, s.283.

13 *el-Mevsuati'l Arabiyye fi'l vesaik ve'l mektebêt*, göst. yer.

KAYNAKLAR

- 1- *Et-Tefsiru'l Kebîr*, Muhammed b. Ömer b Hasan el-Râzi, Dâru İhyâu't- Turâsu'l Arabi, Beyrut.
- 2- *Câmu'l Fıkhi'l İslamî*, Şeriketu Harf, Riyad.
- 3- *Cevâmiu'l Kelim* (el-kutubu't-tis'a) Şeriketu Ufk li'lbermeciyât, Kahire.
- 4- Oracle.
- 5- *Lisânu'l Arab*, Muhammed b. Mukerrem b. Manzur, Dâru Sâdır, Beyrut, 1. Baskı.
- 6- *Mu'cemu Mekâyisi'l Luğa*, Ahmed b. Fâris b. Zekeriyya, thk. Abdüsselam Muhammed Harun, Dâru'l fikr, Beyrut, 1979.
- 7- *El-Mektebetu's-şâmile*.
- 8- *Mevsûati'l Hadisi Şerif*, Şeriketu Harf, Riyad.
- 9- *El-Mevsuati's-şi'riyye*, el-merkezu's-sekafi, Abudabi.
- 10- *El-Mevsûati'l Arabiyye fi'l vesâik ve'l mektebât*, Dr. Abdu'ttevvâb Şerafüddin, Dâru's-sekafe- Doha, 1. Baskı 1986.
- 11- www.shamela.ws
- 12- www.waqfeya.com
- 13- Arapça Oracle www.kutub.info/library